

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті

**ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮЗДІК
ТӘЖІРИБЕ МЕКТЕБІ**
(материалдардың жинағы)

***

**ШКОЛА ПЕРЕДОВОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА**
(сборник материалов)

Орал, 2018

ӘОЖ 37
КБЖ 74.00
П 23

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ: / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бас редактор:

Тасмағамбетов А.С. – оқу-әдістемелік жұмыс жөніндегі проректор

Редакция алқасының мүшелері/ Члены редколлегии

Қайсағалиева Г.С. – академиялық қызмет департаментінің директоры

Мырзағалиева А.С. – жоспарлау және оқу мен оқу-әдістемелік жұмыстарды ұйымдастыру бөлімінің әдіскері.

П23 Педагогикалық үздік тәжірибе мектебі = Школа передового педагогического опыта: Мат. жинағы. = Сб. материалов. – Орал: М.Өтемісов атын. БҚМУ РБО, 2018. – 101 б.

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің 14.09.2018 ж. Оқу-әдістемелік кеңесінің №1 хаттамасының шешімі негізінде басылымға ұсынылды.

Рекомендовано к печати решением Учебно-методического совета Западно-Казахстанского государственного университета им.М.Утемисова, протокол № 1 от 14.09.2018 г.

Осы материалдар жинағы білім берудегі ғылым мен ақпараттық технологиялардың қазіргі заманғы жетістіктерін пайдалануға негізделген университеттегі ПОҚ-тың инновациялық-жобалық қызметтің (бағдарламалық өнімнің түпнұсқасы, оқу тренажері, оқытудағы инновациялық тренинг және т.б.) нәтижелерін қамтиды.

Данный сборник материалов содержит результаты инновационно-проектной деятельности ППС университета (оригинальный программный продукт, учебный тренажер, инновационный тренинг в обучении и.т.д.), основанные на использовании современных достижений науки и информационных технологий в образовании.

© М.Өтемісов атындағы БҚМУ РБО, 2018

ПРЕДИСЛОВИЕ

Кайсагалиева Г.С.
Директор департамента
академической деятельности

В современных условиях возрастает роль инновационной творческой деятельности, т.к. возникает потребность существенного обновления содержания образования, достижения нового качества на основе инновационных инициатив и творчества по приоритетным направлениям образовательной деятельности.

Потребность в инновациях определяется несколькими факторами:

1. Изменение содержания образования, введение новых дисциплин, поиск современных технологий обучения.
2. Социальные и экономические изменения в политике государства предопределили необходимость кардинальных перемен в системе образования. Средством обновлений сегодня является именно инновационная деятельность педагогов, которая включает в себя формирование, освоение и применение педагогических инноваций и др.

Цель этой деятельности заключается в повышении качества образования. Предполагаемый результат — совершенствование уровня профессиональной компетентности профессорско-преподавательского состава университета, внедрение инновационных технологий в образовательный процесс.

Результатом инновационно-проектной деятельности должен быть реальный инновационный продукт, который может быть предложен на рынок научных и образовательных инноваций и на другие престижные выставки.

Критерии оценки качества и эффективности использования инновационных методов обучения:

- актуальность, оригинальность и научная новизна проекта;
- реалистичность целей и задач проекта;
- четкость и конкретность определения конечного результата проекта – инновационного продукта;
- качество методического обеспечения заявленной инновационной технологии обучения;
- степень внедрения инновационной технологии в учебный процесс (виды учебных занятий, охваченные инновационной технологией);
- повышение качества знаний студентов, полученных при использовании инновационной технологии.

В сборник материалов «Школа передового педагогического опыта» вошли работы участников конкурса среди профессорско-преподавательского состава ЗКГУ им.Утемисова по внедрению инновационных технологий в учебный процесс.

ГЕРБАРИЙ ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА И ЕГО РОЛЬ В ИЗУЧЕНИИ БИОЛОГИЧЕСКОГО РАЗНООБРАЗИЯ

*Дарбаева Т.Е. – профессор, д.б.н.,
Кайсагалиева Г.С. – доцент ЗКГУ, к.б.н.,
Альжанова Б.С. – доцент, к с.-х.н.,
Джангазиева Б.Ж. – старший преподаватель, магистр,
Сарсенова А.Н. – преподаватель, магистр*

Гербарные коллекции служат незаменимым и важным источником научной информации о составе и состоянии флор и биот, об ареалах отдельных видов растений. В связи с интенсивной антропогенной деятельностью, гербарии приобрели особо важное значение как основа для проведения мониторинга растительных сообществ.

Многолетние гербарные коллекции достоверно свидетельствуют о динамике флористических изменений, обусловленных как естественными причинами, так и антропогенным воздействием в пространственном и временном аспектах.

Основной задачей гербария является создание, хранение и систематизация коллекционных фондов различных систематических групп [1].

Гербарий ЗКГУ насчитывает более 1500 видов растений и внесен в международный реестр гербариев мира «Index herbariorum», имеет акроним (РРІU) [2].

Гербарий начал формироваться в 1930 годы. В 1934-36 гг. Они охватили Меловые горы, Трекинско-Рубежинские пески, сельхозопытную станцию. Позже в 1937-40 гг. Экскурсии охватывали бассейн реки Деркул, южные отроги Общего Сырта (район пос.Соболево), медовые выходы у возвышенностей Ичка и Глазистая. В конце 50-х годов прошлого столетия расширилась экспедиционная деятельность кафедры, охватывающая различные ландшафтные районы Прикаспийской низменности. Сборы гербарного материала проводились в различных пунктах Бузулукского бора, Общего Сырта, Муголжар, долины рек Эмбы, Богдо и Салтовский лес, что способствовало накоплению гербария. Основу гербария составляет сборы в период с 1937 по 1990 гг. Сотрудников кафедры во главе с

профессором, д.б.н. В.В.Ивановым во время многочисленных научных экспедиций и дальних комплексных полевых практик (В.Х.Урожок, О.Т.Кольченко, О.В.Фоеина, Е.А.Агелеуов, П.Г.Пугачев, А.З.Петренко, Г.М.Мулдашева, Л.М.Позднякова, А.Ю.Богданов, А.Т.Шуйншалиев и т.д.)

Длительное время работами по научной обработке гербарной коллекции руководил к.б.н., профессор А.З.Петренко. В последние годы наиболее крупные ботанические сборы были сделаны д.б.н., профессором Т.Е.Дарбаевой, доцентами и преподавателями Г.С.Кайсагалиевой, А.У.Утаубаевой, Е.Х.Мендыбаевым, Б.Б.Сарсеновой, Ф.Г.Гимадиевой, Н.О.Кин, Д.Т.Утеулиевой.

К каждому образцу прикладывается этикетка: латинское и русское название семейства; латинское и русское название рода; латинское и русское название вида; местонахождение (область, район, населенный пункт, географическая привязка); местообитание (экотоп); дата сбора; коллектор; примечание, отмечается количество экземпляров вида, наличие дубликатов.

Гербарный фонд включает систематические и географические коллекции. Систематический гербарий организован по системе Энглера. Для каждого рода или вида отводится одна ячейка. Наиболее полно представлены растения семейства Астровых и Злаковых, для которых отведены целые секции. Насчитывается 105 видов семейств, 585 родов и 1594 видов растений. В коллекции имеются также дуплеты видов растений до 30 шт. Гербарные образцы хранятся в 983 ячейках и более 200 коробках.

Районный гербарий включает в себя гербарные образцы, собранные в 558 пунктах. Наиболее полно в Гербарий образцы видов растений, собранные в Северном Прикаспий в пределах Западно-Казахстанской, Атырауской, Актюбинской и Мангышлакской областях, а также юго-восточного региона Российской Федерации (Самарская, Саратовская, Оренбургская, Астраханская, Волгоградская области). Гербарий характеризуется географической специализацией, отражая флору различных растительных зон Северного Прикаспия и ограничиваются сосудистыми растениями, среди которых есть как культивируемые, так и дикорастущие виды.

К каждому гербарному образцу прикладываются этикетка: латинское и русское название семейства: латинское и русское название рода: латинское и русское название рода: латинское и русское название вида; местонахождение (область, район, населенный пункт, географическая

привязка); местообитание (эко топ); дата сбора; коллектор; примечание, отмечается количество экземпляров вида, наличие дубликатов.

В настоящее время основным назначением гербарного фонда ЗКГУ имени М.Утемисова является научное, историческое и учебно-методическое значение для студентов, магистрантов, научных сотрудников ЗКО и близлежащих сопредельных территорий. Продолжается работа по инвентаризации гербария и созданию электронного каталога.

Новые и обновленные образцы гербарных фондов используются при проведении аудиторных и внеаудиторных занятий по ботанике, биогеографии, экологии, методике преподавания биологии, а также при проведении экскурсий, с целью популяризации научных знаний среди населения и профориентации продолжается работа по инвентаризации гербария и созданию электронного каталога.

Новые и обновленные образцы гербарных фондов используются при проведении аудиторных и внеаудиторных занятий по ботанике, биогеографии, экологии, методике преподавания биологии, а также при проведении экскурсий, с целью популяризации научных знаний среди населения и профориентационной работы со школьниками.

На базе гербария студентами выполняются научно-исследовательские, курсовые и выпускные работы. Тем самым привлечение студентов к обработке гербарных образцов позволяет интенсифицировать подготовку специалистов и повысить ее уровень.

Работа в гербарий является необходимым аспектом процесса образования в ВУЗе, поскольку это возможность привлечь внимание студентов и заинтересовать их в познаний биологических дисциплин. Использование гербарного фонда ЗКГУ может гармонично дополнять теоретический материал новыми сведениями о природе и биологическом разнообразии.

Проблема сохранения биологического разнообразия тесно связана с сохранением и созданием естественно-исторических коллекций, в частности гербариев, которые являются одним из важных источников получения достоверной и практически неисчерпаемой информации.

Список использованной литературы:

1. Скворцов А.К. *Гербарий*. –М.:Наука,1977.-199 с.
2. *Index Herbariorum (Электронный ресурс)/Index Herbariorum: A Global Direktory of Publik Herbaria and Associated Staff//The New York Botanical Garden. Режим доступа: [http://sciweb.nybg.org/science2/Index_Herbariorum, asp](http://sciweb.nybg.org/science2/Index_Herbariorum.asp) (20.03.2017).*

БІРЛЕСКЕН ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫҢ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ОҚУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ

*Ж.К.Мухангалиева, тарих ғ.к.,
ҚР тарихы каф. аға оқытушысы*

Бүгінде дамыған елдердің барлығы табиғи байлықсыз-ақ, жетілген білім жүйесінің арқасында өздерін әлемдік сахнада экономикасы жетілген, табысты мемлекеттер ретінде танытты. Дамыған елдердің білім беру жүйесінің ұстанымдары бойынша сапалы білім беру индустриалдық-инновациялық дамудың негізгі тетігі болуы тиіс. Яғни, игерген білімдерін тәжірибеде қолдана алатын маманды, экономикалық, әлеуметтік, мәдени, инновациялық өзгерістерге дайын тұлғаны қалыптастыру. Сондықтан, дамыған ел болуға бағыт алып отырған біздің еліміздегі жоғары мектептердің қызметтері де оқу нәтижелеріне бағытталып қайта жасақталды. Негізгі стратегиялық мақсаттары: білімге негізделген ұлттық экономиканың тұрақты және жан-жақты дамуына ықпал беретін білім, ғылым мен өндіріс интеграциясының моделін құру; әлемнің үздік ЖОО мен білім беру жүйесінің байланысын қалыптастыру; бәсекеге қабілетті болуы үшін педагог-мамандардың мүмкіндіктерін арттыру. Осы тұрғыдан алғанда оқытушының білім жүйесіндегі рөлі өзгерді. Олар білім берушіден оқу мен оқытуды ұйымдастырушы, шәкірттің саналы білім алуына түрткі болушы, бағыт-бағдар берушіге айналды. Яғни, оқуды басқарушы және Көшбасшы. Ендігі жерде оқытушы студентті білім игеруге үйренуі үшін, білім алуға белсенді әрекеттер жасауы үшін тиімді әдістерді, стратегияларды ұтымды қолдануы керек. Осы жолда оқытушыға үлкен міндет жүктеледі.

Бұл үдерісті жүзеге асыруда білім алушылардың бойында өз бетімен білім алу, өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыруға; түрлі адамдармен диалог жүргізе алатын, қазіргі заманда табысты өмір сүруге дайын, сандық технологияларды құзырлылық танытатын белсенді азамат, болашақ маман ретінде қалыптасуға көмектесетін оқу үдерісін ұйымдастыру үшін қажетті біліммен және практикалық дайындықпен қамтамасыз етуге жағдай жасау мақсаттарын алдына қойған III деңгейлік бағдарламаның маңызы зор. Бағдарламаның негізгі мазмұны жеті модуль түрінде берілген. Мазмұнына тоқталсақ, бұлар білім беру мен білім алудағы тәсілдер; сыни тұрғыдан ойлауға

үйрету; білім беру үшін бағалау және оқуды бағалау; білім беруде АКТ пайдалану; талантты және дарынды балаларды оқыту; оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес білім беру және оқыту; білім берудегі басқару және көшбасшылық.

Білім беру мен білім алудағы тәсілдер, сыни тұрғыдан ойлауға үйрету, білім беру үшін бағалау және оқуды бағалау, білім беруде КТ пайдалану модульдерін жүзеге асыруда бірлескен топтық жұмыстар тәжірибе көрсетіп отырғандай «Уақыт шеңбері», «Кемпірқосақ тобы», «Қар кесегі», «Жұптық әңгіме», «Тыңдап отырған үштік», «Өкіл», «Джигсо», «Құндылықтар спектрі», «Алтын балыққа арналған аквариум», «Стоп-кадр», «Ақылдың алты қалпағы», «Еркін әңгіме», «Сұрақтар шеңбері», «Айналмалы бекеттер», «Галлерияға саяхат», «Жұппен, Топпен талқылау», «Жәрмеңке» және т.б. стратегияларын қолданғанда тиімділігін көрсетті. Мұндай бірлескен топтық жұмыстардың түрлері аудиториядағы студенттер арасында сұрақ-жауапты тиімділікпен жүргізу, әңгіме арқылы оқуды жетілдіру, олардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту, оқу үшін бағалауды жүзеге асыру үшін өте тиімді болып отыр. Бұған теориялық дәлелдерді бірлескен оқу үдерісінің негізгі сипаттамаларынан іздеуге болады.

Бұлар төмендегідей:

1. Оқу оқушылар ақпаратты игеретін және өздері игерген мәліметті бұған дейін меңгерген білімдерімен байланыстыратын белсенді үдеріс болып табылады;

2. Оқу тапсырмаларды орындау үшін механикалық есте сақтау мен қайталау емес, құрдастардың белсенді қатысып, ақпараттарды өңдеуі және қорытуын талап етеді;

3. Қатысушылар әр адамдардың көзқарасымен танысудан пайда алады;

4. Оқу оқушылардың әңгімелесу кезіндегі әлеуметтік ортасы жағдайында жетіледі. Осы зияткерлік жаттығу кезінде оқушылар ой-пайымдарының негізін құрып, мәнін ұғады;

5. Оқудың ынтымақтастық ортасында оқушылар әлеуметтік және эмоционалдық тұрғыдан да дами түседі, өйткені олар түрлі көзқарастарды тыңдап, өз идеяларын айтуға және қорғауға мәжбүр болады. Мұндайда оқушылар сарапшының немесе мәтін аясында шектеліп қалмай, өздерінің ерекше тұжырымдамалық түсініктерін құруды бастайды. Осылайша ынтымақтастық оқу жағдайында оқушылар құрбы-құрдастарымен қарым-қатынас жасауға, идеяларды ұсынуға және қорғауға, әртүрлі ұстанымдармен алмасуға, басқа

тұжырамдамаларға күмәнмен қарауға және оған белсенді қатысуға мүмкіндік алады [1, 8-9 бб.].

Шынымен де бірлескен жұмыс барысында шағын топ мүшелерінің барлығы да өзара қарым-қатынасқа негізделген әрекеттерді атқарады. Мұнда біреудің жұмыстан тыс не қалыс қалуы екіталай: барлығы да қызу әрекетте болады, барлығы да жұмыстың қорытынды нәтижесіне өз үлесін қосады, топтық жұмыста әрбір пікір мен көзқарас құнды.

Тәжірибеде топтық жұмыстардың оңтайлы жақтарына келер болсақ, студенттер тақырып бойынша ақпараттармен, біліммен бөліседі; ойлармен бөліседі, талқылайды; жаңа білім бойынша идеяларын, ойларын жинақтай алады, бұларға дәлелдер ұсынады; түйінді идеялар мен ойлардың таныстырылымға жүйелеп түсіреді. Нәтижесінде студенттер сабақ тақырыбын топ болып аша отырып, оны өз беттерінше жақсы меңгереді. Ал оқытушы болса, осындай топтық жұмыстардың нәтижесінде Асхат Әлімовтың пікірінше төмендегідей мақсаттарға қол жеткізеді:

- Үйрену процесіне қатысушылардың әрқайсысы бір-бірімен жеке қарым-қатынас орнатады;

- Үйренушілер туындаған сенімсіздікпен қобалжудан («Бұл жұмысты мен орындай алар ма екенмін?», «Жұмысты орындай алмай қалсам қайтемін?», «Ұят болып қалмас па екен?»), қорқыныштан («Басқалар менім жұмысымды сынап немесе күлкіге жығып кетпес пе екен?») арылады;

- Әр үйренушіге өзінің қабілеттері мен ерекшеліктерін ашуға (көрсете білуге) жағдай жасалады;

- Үйренушілер арасында еркіндік және сенім атмосферасы қалыптасады;

- Үйренушілер топ жұмысында позитивтік, конструктивтік, шығармашылдық қағидаларды ұстанады [2, 136 б.]. Расында да жұмысты жұп немесе құрамында орындау студенттердің барлығын дерлік белсенділендіреді.

Әрине топтағы бірлескен жұмыстың нәтижелері бірден айтарлықтай жемісті болмайды. Фактілер бұл үдеріс кезең-кезеңмен өтетінін растап отыр. Айталық, қарама-қайшы ойлардың туындауы; басқа топқа жұмыстарын жетілдіру үшін ұсыныстар жааудың қиындығы; күрделі сұрақтарға жауап бере алмау; өз ойын жеткізе алмау»; басшы рөлін атқаруды қиынсыну; пікірлерді бір арнаға тоғыстыра алмау; кезекпен сөйлемеу; топта бір студент ойын

білдіргенде немесе сөйлегенде бірін-бірі тыңдамауы; топта идея қосатын аамның жеткіліксіз болуы; тақырыпты басқа топқа түсінікті, айқын түсіндіріп бере алмау; басқа топтағы студенттердің сындарын көтере алмау, көңіліне жақын алуды және т.б. Бұл қиындықтарды шешу үшін мынадай тәсілдерді қолдануға болады:

1. Сұхбат жүргізіп, қиындықтарды оқитындарға анықтау және әріптестердің сын-пікірлерін есте сақтау;

2. Тиімді топтық қарым-қатынас үлгісін топтарға үлестіріп, таныстыру;

3. Шулаған, бір-бірін тыңдамаған кезде топтық ережені ескертіп отыру;

4. Топ жұмыстарын және топтық жұмыстардағы жеке студентті бағалау критерийлерімен таныстыра отырып, жұмыс істеу уәждерін арттыруға тырысу. Сондай-ақ, бастапқы кезеңдегі топтық жұмыс әлеуметтік өзара әрекеттестік дағдыларын дамыту қажет, содан кейін студенттердің арасында қарым-қатынас біршама орнаған соң, оқытушылар олардың тиімді қарым-қатынас жасау және мәселелерді шешу дағдыларын дамыта алады. [1, 12 б.].

Жоғарыда қиындықты шешудің бір жолы топтық ереженің үлгісін ұсыну немесе студенттердің өздеріне құрғызу, оны жұмыс барысында әрдайым басшылыққа алуларын сұрау деп көрсетілген болатын. Мұндай тиімді ереженің үлгісі төмендегідей:

1. Кезекпен сөйлеу;

2. Белсенді тыңдау;

3. Сұрақ қою және сұрақ бар ма екенін сұрау;

4. Ұсыныс енгізу және басқаларда ұсыныс бар ма екенін сұрау;

5. Өз ойларын және пікірлерін ортаға салу және басқалардың

идеялары мен пікірлерін білу;

6. Идеяларға түсініктеме беру және оны бағалау;

7. Топтық шешім қабыдау және бір тоқымаға келу;

8. Талқылаудың қорытындысын шығару;

9. Дәйекті айғақтар келтіру;

10. Уақытты ұтымды пайдалану;

11. Топ ішінде рөлдерді анықтау: біріншісі – басшы (топтық қарым-қатынасты реттеп отырады, ойлардың, идеялардың тыңдалуын, тақырыптан ауытқымауларын қадағалайды.), екіншісі – хатшы (айтылған ойларды, идеяларды қағазға түсіріп отырады), үшіншісі – спикер (топтың ойларын, идеяларын ұсынушы), төртіншісі – таймкипер (уақытты бақылап отырады), бесіншісі – ойларды,

идеяларды постерге түсіруші. Негізінен ереженің мазмұнын әрдайым оқитындар арасында талқылап, өздеріне құрғызған дұрыс.

Бұндай қиындықтан шығу жолдары студенттерді біртіндеп «Топқа берілген тапсырманы орындауға өз септігімді тигізу», «Топтық жұмыстарды болашақта өз шәкірттеріне үйрету, қолдану», «Дәрістерді оқып, сабаққа жақсы атсалысу», «Топтағы студенттерді ойларын айтқан немесе сөйлеген кезде тыңдап, өз ойымды ортаға салып, сабаққа толық қатысу», «Өз тобыма және қарсылас топтарға көмектесу», «Бұдан да күрделі тақырыптарды өту және түсіну, түсіндіру», «Уақытты тиімді пайдалану», «Таныстырылымды жетілдіру», «Топтық жұмыстағы өз кемшіліктерімді тузеу және өз рөлімді дұрыс орындау», «Өте белсенді, бұрынғыдан да мінсіз топтық жұмыс көрсетуге атсалысу», «Өзімді жақсы көрсету, жоғары балл алу» деген ойларға жетелейді. [3, с. 57].

Қорыта айтар ойым, бірлескен топтық жұмыстар оқуды және оқытуды жетілдіруге көп септігін тигізетіні тәжірибе көрсетіп отыр. Топтық жұмыстар үйренушілерге ұжымдық сезім қалыптастырып, бірлескен жұмыстың қызықты әрі тартымды әрекет екендігін көрсетеді, студенттердің жалпы еңбекке деген ынтасын арттырады. Студенттер өмірде «Мен» қағидасынан гөрі (эгоцентристік немесе эгоистік ұстаным) «Біз» тұжырымының (ұжымдық, қоғамдық ұстаным, бірлік идеясы) анағұрлым пайдалы екенін аңғарады, бұл позицияның зәулім гуманистік идеяларға негізделгеніне көздерін жеткізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттырудың деңгейлі бағдарламасының негізінде әзірленген педагог кадрларды даярлайтын ЖОО бітіруші курс студенттеріне қосымша кәсіби білім беру бағдарламасы. Үлестірмелі материалдар. Бірінші апта. 1-2 күн. – Астана: «Педагогикалық шеберлік орталығы» ЖМ типографиясы, 2015. – 97 б.

2. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Оқу құралы / А.Қ. Әлімов. – Алматы, 2013. – 448 бет.

3. Кохаев Е.Н. Формативное (формирующее) оценивание: методическое пособие. / Е.Н. Кохаева. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2014. – 66с.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ДҮНИЕТАНУ САБАҒЫНДА ПРАКТИКАЛЫҚ БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУДЫҢ АСПЕКТІЛЕРІ

***Ж.С.Қажымұратова, Ж.Н.Уалиахметова**
аға оқытушы, оқытушы*

Экологиялық білім беру және дүниетану – білім беру мен тәрбиенің жалпы жүйесінде үздіксіз экологиялық білім берудің мақсаты мен міндеттері жүзеге асатын қажетті және өзара әрекеттесетін ұйымдастырушы формалардың жиынтығы. Үздіксіз экологиялық білім беру жүйесін құрудың мақсаты – ғылыми және тәжірибелік білімдер бірлігінің табиғатқа және қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауды қамтамасыз ететін тәртіп пен іс-әрекет негізіндегі экологиялық дүниетанымды қалыптастыру болып табылады.

ЖОО-нда экологиялық білім беру мен оның жүзеге асырудың негізгі міндеті – қажетті теориялық білімдері бар оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыра білетін, табиғатты қорғау мәселелерінде белсенді әлеуметтік позициясы бар және экологиялық мәдениетті мамандар даярлау.

Экологиялық білім беру және дүниетану дегеніміз – әртүрлі деңгейдегі экологиялық білімдерді меңгеру.

Экологиялық білім беру және дүниетану пәні үш бөлімнен тұрады: дәріс, семинар, практикалық сабақтар. Практикалық сабақ бұл студенттердің дәріс сабағынан алған білімдерін бекіту, жинақтау мақсатында өткізілетін сабақтың бір түрі. Студенттердің өз бетінше жұмыс орындауын дамытуға және практикалық талаптар мен дағдыларды қалыптастыруға бағытталған оқу сабақтарының нысанының бірі болып табылады. Осы пәнді оқытудағы білімді бекітудің негізінде практикалық сабақтар облыстық биологиялық – экологиялық орталық та қазан-қараша айларында оздырылды. Өткізілген практикалық сабақтардың тақырыбы төмендегідей:

- Оқушылардың экологиялық әрекеттерінің технологиялық негізі;
- Мектептің тірі табиғи бұрышындағы жануарларды және өсімдіктерді баптап күту;
- Жергілікті жерге ботаникалық және зоологиялық зерттеулер жүргізу.

Практикалық сабақтың барысы студенттерге силлабус бойынша өсімдіктер мен жануарларды күтудің технологиялық негізін таныстырудан басталды.

Оқу үрдісінің мүмкіндігі студенттердің болашақ қызметіне қажетті дағдыны және құзіреттілікті қалыптастырады. Оқу пәні бойынша практикалық бағытталған курстардың бағдарламасы жасалып және дәріс, практикалық сабақтар мен СОӨЖ-нің өткізілуі облыстық биологиялық және экологиялық орталықтың практикалық базасына бейімделді. Студенттер өз кезегінде еңбек ету тәртібіне дағдыланып, болашақ қызметі туралы мағлұмат алды. Практикалық бағытталған оқыту аспектілерінің тиімді жақтары:

- Студенттер теориялық меңгерген білімдерін нақтылы жағдайда практикалық мәселелерді шешуде қолдана білуімен байланысты біліктілік қалыптасады.;

- Студенттердің ғылыми-зерттеу, ізденіс жұмыстарына деген қызығушылығының артуы;

- Студенттің өз уақытын тиімді пайдалана білуге үйрену;

- Жергілікті жердегі жануарлар мен өсімдіктерге деген гуманды көзқарас қалыптасып, табиғат пайдалануға жауапкершіліктің артуы.

Экологиялық білім беру және дүниетану пәні бойынша өткізілген практикалық сабақтарда студенттер негізгі ғылыми әдебиеттермен жұмыстана отырып, практикалық бағытталған оқытудың аспектілерінің тиімді екендігін студенттер арасында өткізілген сауалнама нәтижелері және олар жазған эсседен көруге болады. Сабақ кезінде студенттер партфолио жасақтап, өздерінің қаншалықты оқу материалын игергенін және практикада қалай қолдана алатындығын көрсетті.

Сауалнама нәтижелері бойынша студенттердің басым көпшілігі кәсіпорын базасында алынған білім мен қалыптасқан дағдылары олардың болашақта өз мамандығы бойынша қызметке орналасу мүмкіндігін арттырады деп санайды.

Сабақ тақырыбы: «Экологиялық білім беру және дүниетану сабағында практикалық бағытталған оқытудың аспектілері»

Сабақтың мақсаты – студенттердің тірі табиғат бұрышында айқын, нақты жоспармен жұмыс жасай білу дағдыларын қалыптастыру, алған білімдерін бақылау нәтижесінде кеңейтіп, бекіту.

Міндеті:

- Жануарлар мен өсімдіктердің маңызы және оларды қорғау жөніндегі білімдерін кеңейту;

- Табиғат бұрышындағы өсімдіктер мен жануарлардың тіршілігі туралы мағлұмат бере отырып, оларға қамқорлық жасауға үйрету;

- Табиғат бұрышындағы өсімдіктер мен жануарларды түрге жіктеу және олардың табиғаттағы маңыздылығын ұғындыру;

- Алынған теориялық білімді практикалық тапсырмаларды шешуде қолдана білуге үйрету, практикалық іс-әрекетті белсендендіру.

Практикалық бағытталған оқытудың әдістері:

Сөздік әдіс – түсіндіру, әңгімелеу, талдау. Топтық әдіс – «гүл мен тілек» зерттеу, бақылау. Бекіту әдістері – эссе жазу, презентация, жоба дайындау. Есіңе түсір, Ойлан, «INSERT» әдісі

Сабақтың өту кезеңдері:

1. Жануар және өсімдікті күтіп баптау технологиясын топ арасында талдау – 20 мин.

2. Практикалық тапсырма бойынша зерттеу жұмысын орындау – 30 мин.

3. Зерттеу жұмысының нәтижесін талдау (әр топ) – 40 мин.

4. Қорытынды бөлім – 10 мин.

Күтілетін нәтиже: Білімділік: - жаңа ақпаратты меңгеру; талдау әдістерін меңгеру; теориялық білімді практикада ұштастыру.

Зерттеушілік: - Қойылған мақсатқа және жетістікке жету; кәсіби құзіреттіліктің деңгейін көтеру; тірі объектілермен жұмыс жасай білу.

Қалыптасатын құзіреттіліктер:

- Ғылыми эксперимент және өзіндік зерттеу жұмысын жүргізуде қабілетін шыңдау;

- Ғылыми және кәсіби міндеттерді шешуде ақпараттық технологияны қолдана білу;

- Лабораториялық зерттеу жұмыстарының қорытындысын бағалай және талдай алу.

Практикалық сабақ мазмұны:

- Эссе;

- Презентация;

- Видеофильм;

- Тірі объектілер;

- Құрал-жабдықтар.

Практикалық сабақты бағалау критериясы студенттердің зерттеу жұмысы нәтижесін қорытындылай отырып жүргізілді.

Қорыта айтқанда, практикаға бағытталған әдістің маңызды мақсаттарының бірі оқу мен практиканың толыққанды

байланыстылығы классикалық дидактика принципін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Студенттердің оқуға ынтасының артуы және оқытылатын материалдардың практикалық бағытталған болуы оқыту тиімділігін де арттырады. Сонымен қатар оқыту мен өндіріс арасындағы байланыс болашақта түлектердің кәсіптік сертификациядан табысты өтуіне де мүмкіндік береді.

Бұл әдіс келесі педагогикалық міндеттерді шешуге мүмкіндік береді: а) студенттердің білім, білік дағдыларының практикалық мәнділігін ұғынған жағдайда меңгеруі; ә) топтық және жеке іс-әрекет әдістерін меңгеруі; б) танымдық, шығармашылық, ғылыми-зерттеу қабілеттерін дамыту, студенттердің болашақ кәсіптік қызметі туралы бағыт беру, қажетті құзіреттіліктерді игеруі; в) студенттерде жалпы мәдени және әлеуметтік құзіреттіліктер қалыптасады.

Дегенмен, теориялық оқытудың маңызын жоққа шығаруға болмайды. Бірақ, практикалық тұрғыдан теориялық білім бекітілмесе маңыздылығы төмендейді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. С.Ә.Бейсенова, А.Самакова, Т.Есполов, Ж.Шілдебаев *Экология және тиімді пайдалану. Алматы «Ғылым» 2004.316-322 б.*

2. Коробкин В.И., Передельский Л.В. *Экология, : Ростов н/Д: 2003. -576 с.*

3. Н.И.Николайкин, Н.Е.Николайкина, О.П.Мелехова *Экология: М.,Дрофа,2003 г.*

4. Ю.В.Новиков *Экология, окружающая среда и человек: М.,2003 г.*

5. *Концепция экологического образования РК,2002 г.*

6. *Интернет ресурстары.*

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Л.К. Умирзакова

Музыкалық білім және вокал кафедрасының аға оқытушысы

А.Б. Жардемова

Музыкалық білім және вокал кафедрасының аға оқытушысы

Елімізде білім беру, жас ұрпақты тәрбиелеу мәселелері саласында түбегейлі, шұғыл бетбұрыстар жасалып жатқаны белгілі. Тәуелсіздік туын тіккен жас мемлекетіміздің болашағына тұтқа болар білімді де білгір, білікті азаматтар даярлау – бүгінгі күннің келелі мақсаттарының бірі. Сондықтан да, жоғары оқу орындарындағы оқу-тәрбие жұмыстары мен педагогикалық ғылым жүйесінде бұрыннан жинақталған мол тәжірибелердің тиімді жақтарын сұрыптай пайдалана отырып, қазіргі қоғамдық-әлеуметтік үрдістерге сай, жаңаша түсінік-таныммен жан-жақты білім беру, келешектің әмбебап маман мұрагерлерін дайындау міндеті қойылып отыр.

Болашақ мұғалім – мектептің ғана басты тұлғасы емес, ол – қоғамның да басты тұлғасы. Мұғалім беделі, ең алдымен оның өз жеке басының қасиеттеріне, ұстаздық келбетіне байланысты екені анық. «Қалай оқыту керек?»,-деген сұраққа жауапты мұғалімнің кәсіптік даярлығынан, жаңа технологияларды пайдалана білуінен, өзінің нақты мақсатын айқын көре алуынан және сол арқылы жас ұрпақты әлемдік ақпараттың, қоғамның толыққанды мүшесі ретінде қалыптастыра білу шеберлігінен іздеу керек.

Бүкіл дүниежүзілік білім беру кеңістігіне кіру барысында қазіргі кезде Қазақстанда білімнің жаңа жүйесі құрылуда. Бұл үрдіс педагогика теориясы мен оқу-тәрбие ісіне нақты өзгерістер енгізумен қатар, елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауды, музыка пәні мұғалімінің іс-әрекетін жаңаша тұрғыда ұйымдастыруды талап етеді.

Педагог-музыканттың кәсіби дайындығы оның қоғамдық, саяси, арнаулы және педагогикалық-психологиялық терең жан-жақты білімі болуымен анықталады. Болашақ музыка мұғалімінің жұмыс істеу барысында яғни, музыка сабағындағы іс-әрекеті эстетикалық тәрбие беру арқылы әрбір шәкірттің музыка өнеріне деген құштарлығын қалыптастырып, эстетикалық талғамын қанағаттандыруға, музыка

жөніндегі түсінігін кеңейтуге, ішкі рухани байлығының іргетасын өз беттерінше қалауға баулуы, бағыттауы қажет.

Қазіргі таңда білім шарттары бойынша ұрпаққа музыкалық білім берудің мазмұны мен олардың музыкалық дамуы арасындағы байланысын, музыкадан сабақ берудің жаңа үрдісін тиімді пайдаланудағы ұмтылыс музыкалық білім берудің интеграциясы мен бағдарламалар нұсқаларында ерекше өзекті мәселе болып отыр.

Қазіргі білім берудің ұлттық моделіне өту, оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияны игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан бұрынғы ескі сүрлеуден тез арада арылуға қабілетті және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог-зерттеуші, ойшыл мұғалім болуын қажет етеді. (1.4)

Осының өзі болашақ музыка пәні мұғалімінің бүкіл іс-қимыл әрекеті мен қызметіне, оның тұлғасына, белгілі бір өріс аумағына сай талап қояды. Сондықтан да, болашақ музыка мұғалімін даярлайтын оқытушы іс-әрекеті мен қызметінің де өзіндік ерекшелігінің мәні зор екені байқалады. Оқытушы өзінің жұмысында әрбір студентке өз алдына жеке-жеке педагогикалық тәсілдер қолданады. 1) қарым-қатынас; 2) кәсіби бағытпен тікелей байланысты музыканы дамыту; 3) білім алушының ойын, олардың жалпы білімдік деңгейін мамандыққа сәйкес дамыту және т.б.

Оқыту – оқытушының білім алушыларға жасаған сыйы емес, бұл құзіреттіліктер білім алу үшін олардың өздері де оқу үдерісіне белсенді қатысуын талап етеді. Оқытушылар, өз кезегінде, өзінің сабақ беруіне емес, білім алушының оқу ептілігін дамытуға назар аударуы тиіс. Осы мақсатта оқытушы оқыту ортасын құру керек. (2.7)

Осыған байланысты білім алушылар арасында өзара түсіністік және ұжымдық қарым-қатынасты орнатып, олардың сенімсіздіктерін жойып, мүмкіндіктерін арттыруға жол ашатын критериалды бағалау болып табылады.

Критериалды бағалау жүйесі бұрынғы бағалауға қарағанда қалыптастырушы және жиынтық бағалаумен ерекшеленеді. Қалыптастырушы бағалау оқытуды, әдістерді және осы мүмкіндіктерді іске асыру түрлерін жақсарту мүмкіндіктерін анықтауға бағытталған болса, жиынтық бағалау мақсатты баға қою және сертификаттау немесе оқытудың алға жылжуын тіркеу үшін

оқыту қорытындысын шығару үшін қажет. Мұндай бағалау кезінде өзінді басқа адаммен салыстыру шарты жоқ, сондықтан критерий түрлері бойынша мүмкіндігінді бағалап, жетістікке жету жолдарын қарастыру.

Критерийлер – оқытудың міндеттерін жүзеге асыратын өлшемдер, атап айтқанда, білім алушылар жұмыс барысында орындайтын іс-әрекеттер тізбесі.

Мысал ретінде хор класы пәніне тоқтала кетсек. Хор класы бірнеше студенттердің қатысуымен өтілетін практикалық сабақ. Хорда ән айту арқылы ұжымдық, бір-біріне деген сыйластық қарым-қатынас орнайтыны анық. Хор класы – болашақ музыка мұғалімдерін даярлау саласында өткізілетін арнайы пәндердің қатарына жатады. Пәнді оқыту барысында студенттердің хормен ән салу, вокалды-хор дағдыларын қалыптастыру, хормен жұмыс істеу әдістерін игеру, ән айту кезінде адам организмінде жүретін психофизиологиялық үрдісті меңгеру, дирижерлық дағдыларын және басқа да музыкалық іс-әрекет түрлерін шығармашылық тұрғыдан дамытып, музыкалық сезім, эмоционалды-құндылық қатынастарын дамыту болып табылады.

Топтық жұмыс: Абайдың сөзімен айтқанда: «талап, еңбек, терең ой, қанағат, рақым», - дегендей студенттерді 5 топқа бөлеміз. Әрбір студент музыка әуенінің өзіндік ерекшелігін, табиғатын тереңірек түсінуі керек. *Бірінші топ:* Кез келген музыкалық шығарма мінездемесі, құрылымы, мазмұны, жанры, стилі, шығу тарихы жағынан бірінші кезеңде тұтастық талдау әдісі. *Екінші топ:* бөлшектеп талдау әдісі музыканы өңдеу, әуенді музыкалық құралдардың айқындылығын меңгеруді тереңдетеді. Ал, үшінші топ: тұтас талдау әдісі өнердің бір-біріне жақын түрлерін біріктіреді. *Төртінші топ:* бөлшектеп талдау әдісімен ерлер дауыс партияларына сипаттама. *Бесінші топ:* бөлшектеп талдау әдісімен әселдер дауыс партияларына сипаттама. Осы іс-әрекет, жұмыс барысы студенттерден кәсіби білімді шығармашылық іскерлігін талап етеді. Тапсырманы орындаған соң, топтардағы студенттердің орындарын алмастыруға болады. (3.2)

Музыкалық шығарманы үйрету арқылы білім мен тәрбие беруде оқытушы алдына негізгі міндеттер қояды: музыкалық әртүрлі іс-әрекеттер арқылы студенттің сезімін ояту; музыканы сезім арқылы саналы түсінуге баулу; музыкалық шығарманы көркемдік ерекшеліктерімен жеткізуге тырысу; музыкалық шығарманы өз

шамасына қарай орындай білуге үйретуде орындаушылық дағдыны меңгерту алдына қойылады.

Оқу нәтижесі: бағалауды білім алушыларға білім алудың басты әдісі ретінде қарастыруға үйрету. Сабақты жоспарлауда оқыту үшін бағалау әдәсән білім алуда пайдалану қажеттілігін үйренеді, сыни көзқарас қалыптасады. Бағалау түрлерін сабақтарында пайдалану жолдарын іздейді, тиімділігін түсінеді.

Критериалдық бағалау – бұл білімнің мақсаты мен мазмұнына сәйкес келетін, білім алушылардың оқу-танымдық біліктілігін қалыптастыруға себепші болатын, айқын анықталған, ұжыммен шығарылған, білім үрдісінің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі критериялармен олардың оқу жетістіктерін салыстыруға негізделген үрдіс.

Егер, білім алушыға оның белгілі бір деңгейге жеткендігін айтса, онда бұл оған үздік нәтижеге жету үшін не істеу керектігін түсінуге көмектеспейді; бұл ретте егер, олармен бірге оның жұмысында мұндай бағалауға не әкелгенін және бағалау өлшемдерін түсіндіруге талдау жасаса, онда бұл білім алушыға өзінің нәтижесін жақсарту үшін кейін не істеу керектігін түсінуге мүмкіндік береді.

Критериалды бағалаудың маңызы:

Оқытушылар үшін:

- Сапалы нәтижеге әкелетін критерийлер құрастыруға;
- Өз іс-әрекетін саралап және болашаққа жоспарлай алатын мәліметтер алуға;
- Сабақ берудің сапасын арттыруға;
- Білім алушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың әр тұлғаға арналған ауқымын жоспарлауға;
- Бағалаудың әртүрлі әдістерін пайдалануға;
- Оқу бағдарламасын қолжетімді ету үшін ұсыныстар енгізуге;
- Білім алушының жеке жұмысы нақты бағаланады;
- Білім алушының жұмысы алдын ала берілген критерийлер бойынша бағаланады, олардың арасында бәсекелестік артады;
- Бағалау критерийлері нақты оқу мақсаттарын айқындайтындықтан, білім алушылар білімі нақты өткен тақырыптар төңірегінде бағаланады;
- Білім алушылардың өзін-өзі бағалауы мен оқуға деген мотивациялары өзгереді, білім олқылықтарын жоюға тырысады;

Критериалды бағалау технологиясы білім алушы бойындағы үрейленуді басады және мұғалімді «төрешілік» қызметінен босатып, білім алушы бойында өзін-өзі бағалау, өз іс-әрекетіне баға беру, жауапкершілік қабілетінің дамуына ықпал етеді.

Білім алушылар үшін:

- Танымдық қабілеті мен ойлау деңгейін арттыратын оқытудың әртүрлі әдістерін пайдалануға;
- Табысқа жетелейтін бағалау критерийлерін түсінуге;
- Өзін және өзгелерді бағалай арқылы кері байланысқа түсуге;
- Сыни ойлауына, еркін ойын айтуына, өзінің білімін көрсетуге және т.б.

Критериалды бағалау өзара байланыс жасай отырып, оқу сапасының жақсаруына өзіндік рөл атқарып, білімгердің өзіндік білім алуына жетелейді және тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына әсерін тигізеді. (2.16)

Білім берудің қазіргі заман талабы – шығармашылықпен жұмыс жасайтын, бәсекеге қабілетті, күзіретті тұлға тәрбиелеу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Ф.Б.Бөрібекова, Н.Ж.Жанатбекова. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар. – А.,2014*
2. *Жалпы білім берудің мектептің ұлттық моделінің қалыптасуы жағдайындағы дамуы. Ғылыми басылым, I бөлім. А.: ЖШС Мерсал 2003*
3. *Муханбетов. Топқа бөліп оқыту. Алматы, №5. 2005*
4. *Мектеп және жоғары оқу орындары: Ой қозғағыштар, ізденістер, табыстар//А. «Кәсіби даму мектебі» 2005.*
5. *Н.Отарова сын тұрғысынан ойлау. -2006.*
6. *Р.Омарова Оқу процесінде студенттердің ізденімпаздығын қалыптастыру. А. -1998.*

ЖОБАЛАП ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІН ПАЙДАЛАНУ

*Ж.М.Ихласова – аға оқытушы,
М.Өтемісов атындағы БҚМУ*

Бүгінде елімізде білім беру жүйесінде 50-ден астам педагогикалық технологиялар бар. Отандық ғалымдар: Д.М.Жүсіпбалиева, М.С.Мәлібекова, Б.Ә.Әбдікәрімұлы, Г.К.Нұрғалиева, К. Қабдықайыр ұлы, Ш.Т.Таубаева Ж.А.Қараев т.б. ғалымдар оқыту үрдісінде педагогикалық технологияларды қолдану жолдарын өз зерттеулерінде қарастырған.

Осындай жаңа технологиялардың бірі – жобалап оқыту технологиясы. Жобалау технологиясы ХІХ ғасырдың 2-жартысында АҚШ мектептерінде қолданылды. Оның негізін қалаған психолог, педагог, философ Джон Дьюн. Дьюидің ойынша, білім алушыны өз жұмысының нәтижесін көруге ынталандыру арқылы үлкен өмірге дайындау – бұл технологияның негізі. Ал, В.Килпатрик жобалау әдісін ауқымды мағынасына қарай тәрбиеге қатысты қарастырды.

1965 жылдан бері қарай жобалау әдісі халықаралық деңгейде қолданыла бастады. Ғалымдар бұл технологияның артықшылықтарына үлкен мән берді. Килпатрик оқу әрекеттері оқытушының қатысуынсыз орындалуы тиіс, сонда білім алушы өз әрекетінің нәтижесін көріп, өзінің қабілетін бағалай алады. Демек, жобалау идеясы, жобалау әдісі ең алдымен жалпы білім беретін мектептер мен жоғары оқу орындарындағы дәстүрлі оқытуға қарсы бағытталған оқу жүйесі ретінде қарастырылады деген сөз.

Қазақстанда ЖОО-ның білім беру салалары кредиттік жүйеге енгелі, соңғы жылдары ғана қолданыла бастады.

Жобалап оқыту технологиясының теориялық негіздерін В.П.Беспалько, В.В.Давыдов, В.К.Дьяченко, Л.В.Занков, П.Я.Гальперин, Н.В.Кузьмина т.б. ғалымдардың зерттеулерінің нәтижесінде, сонымен қоса Е.Н.Ильина, С.Н.Лысенкова, В.Ф.Шаталов т.с.с. әдіскерлердің практикалық тәжірибелерінің негізінде қарастырылды.

Жобалап оқыту технологиясы – кредиттік оқу жүйесінің талабына сай, биологияны оқып үйренуге қазіргі заман тұрғысынан қойылып отырған міндеттерге жауап бере алады. Яғни, жобалап оқыту әдістемесінің негізгі тірегі – өз бетімен белсенді істер атқаратын студенттің өзіндік ізденісіне, олардың өзін-өзі танытуына,

танымдық-практикалық қабілеттерін жүзеге асыруына қажетті мүмкіндіктер береді.

Ш.Д.Абдиева «жобалау әдісі – студент пен оқытушының бірігіп бір мәселені шешуге және қорытынды жасауға негізделген оқу немесе басқа да әрекеттерін айтуға болады» - деп тұжырымдаған.

Жобалау әдісін қолданудағы негізгі мақсат – студенттердің қызығушылық ынтасын дамыту, өз бетімен жұмыстарын жүргізу арқылы білімдерін жетілдіру, ақпараттық бағдарлау біліктілігін қалыптастыру және сыни тұрғыдан ойлау қабілетін арттыру арқылы әр түрлі жағдаяттарда, әр түрлі қоғамдық ортада өзін-өзі көрсете білуге үйрету.

Жобалау оқыту әдісінің негізгі міндеттері:

1. Өз ойын еркін айтуға мүмкіндік жасай алатын орта туғызу.
2. Студент берілген мәліметті тыңдаушы емес ізденуші, зерттеуші өз ойын еркін дәлелдей алатын, пікірін ортаға сала білетін жеке тұлғаны қалыптастыру.
3. Оқытудың жобалау технологияларын қолдана отырып, жеке, жұпта, топта жұмыс істеу барысында студент пен оқытушы арасындағы ынтымақтастықты қалыптастыру.
4. Тұлға ретінде қалыптасуына әсер ету.
5. Жұмыстарын жаңашылдықпен ұйымдастыру тәжірибесін талдау, оның тиімділігін анықтау.
6. Жоба жұмыстарына талдау жасау, бағдар беру.

Жоба әдісінің кезеңдері:

1. Мотивтендіру.

Оқытушы жалпы зерттеу жоспарын ұсынады. Тақырыпқа қызығушылық қалыптастырады

2. Жоспарлау кезеңі.

Зерттеу жұмысына дайындық. Мұнда жобаның тақырыбы мен мақсаты анықталады, міндеттерді шешу жолдары қарастырылады, іс-әрекеттің жоспары бекітіледі, топтағы ұжымдық іс-әрекет келісіледі.

3. Ақпаратты жинау кезеңі

Студенттер ақпарат жинайды, әдебиетпен жіне басқа да ақпарат құралдарымен жұмыс жүргізеді

4. Бағалау кезеңі.

Студенттер жобаларын ұсынады (презентация), атқарылған жұмыс бойынша есеп береді, ұжымдық пікірталасқа қатысады, өздеріне баға береді, бағаланады

5. Қорытынды.

Жобалау әдісіне қойылатын талаптар:

- зерттеудегі шығармашылық жоспардың проблемелері мен міндеттерін кіріктірілген білімді, оны шешу үшін ізденушілігін талап ету;

- практикалық, теориялық, танымдық нәтижелердің көрсеткіштері;

- студенттердің өздігінен іс-әрекет етуі;

- жобалаудың құрылымы.

Жобаның түрлері:

1. Ғылыми жоба.

2. Шығармашылық жоба.

3. Ойын түріндегі жоба.

4. Ақпараттық жоба.

Жоба:

- пәндік-мазмұндық сипатына қарай: моножоба және пәнаралық;

- қарым-қатынас тәсіліне қарай: тікелей қарым-қатынас;

- үйлестіру сипатына қарай: тікелей, жанама;

- байланыс сипатына қарай: аймақтық, оқу орнында орындалатын және халықаралық;

- санына қарай: жекелік, жұптық, топтық;

- орындау уақытына қарай: қысқа мерзімдік, орта мерзімдік, ұзақ мерзімдік деп топтастырылады.

Бұл жобалар мазмұндық сипаты жағынан іштей екі үлкен үлкен топқа: ғылыми-ізденіс және қолданбалы-практикалық болып біріктіріледі. Жобаның тиімділігі – көзбен көріп, құлақпен естіп, есте сақтай отырып студентті ізденіске, іскерлік пен танымдық ынтаға, шығармашылық қабілетті жетілдіру арқылы түрлі мәселелерді шеше білуге, тапқырлыққа жана ғылыми ізденіске жетелейді.

Жобалау әдісі – кредиттік оқу жүйесін жүзеге асыруға мүмкіндігі мол технология. Кредиттік оқу жүйесінде студенттің өз бетімен орындайтын жұмысына басымдылық беріледі. Ол оқытушының басшылығымен және өз бетімен орындайтын жұмыс деп бөлінеді. Осы тұрғыдан қарағанда, жобалай оқыту технологиясы мен кредиттік оқу жүйесінің өзара бірлігі айқын байқалады.

Қорыта айтқанда, жобалау әдісі – қандай да бір түрде безендірілген, нақты, айтарлықтай тәжірибелік нәтижемен аяқталуы тиіс мәселені толық өңдеу арқылы дидактикалық мақсаттарға жетудің тәсілі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1. Ә.Қ.Қисымова, Т.Ж.Увалиева. Оқыту технологиялары.- Алматы,2007.*
- 2. Н.Ю.Пахомава. Проектное обучение – что это? Методист. №1,2004.*
- 3. В.С.Лазарев. Новое понимание метода проектов в образовании. Педагогика,№10,2011.*
- 4. М.Валиева. Білім беру технологиялары және оларды оқу-тәрбие үрдісіне енгізу жолдары. Алматы,2002.*

САНДЫҚ ПЕДАГОГИКА

Т.М.Маннапова,
М.Өтемісов атындағы БҚМУ-дың
«Информатика» кафедрасының
аға оқытушысы, магистр

XXI ғасыр – технология ғасыры болғандықтан, Қазақстан әлем бойынша ең жаңа деген оқу формаларын зерттеп, білім саласында үнемі жаңарту жасап келеді. Кез келген жаңашылдық өз нәтижесін тәжірибеде көрсетеді. «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыру үшін біздің оқытушыларымыз, студенттер ақпараттық технологияларды қолдануда, бағдарламалық жасақтамаларды пайдалануда қажетті білімдері болу қажет.

Қазіргі уақытта сандық педагогикада түрлі АКТ (ақпараттық-коммуникативтік технология) құрылғыларының мүмкіндіктерін қолдану қолға алынды және жылдам жаңарып, өзгеріп отыр. АКТ дамуының классикалық білім беру технологияларын ғана емес, электрондық оқыту технологияларын (e-learning) қанағаттандыратын қажеттіліктер жиі туындады, енді e-learning электрондық оқытудан Smart – білімге (ақылды білім беру) көшу жүруде.

Сандық педагогикада заманауи технологияларды қолдану дәстүрлі сабақты жандандырып, оған өзгешелік енгізуге мүмкіндік береді, пәнге деген студенттердің қызығушылығын арттырып, нәтижесінде оқыту сапасын арттырады. Сабақтарды мәнді және қызықты өткізу барысында педагогке түрлі әдіс-тәсілдер мен АКТ-құралдарына талдау жүргізіп, жинақтауға, тәжірибеден өткізуге тура келеді. Smart технологияларды қолдану – бұл білім алушыларға өз

бетімен немесе бірлескен түрде шығармашылық жұмыспен айналысуға, ізденуге, өз жұмыстарының нәтижесін көріп, өздерін сынауға, жаңа ғылыми жұмыстармен айналысуға мүмкіндік береді.

Smart технологияларда **Web** және мультимедия технологияны түсіндірмелі-иллюстративті әдіс ретінде қарастыруға болады, оқытудың негізгі мақсаты ұйымдастыру болып табылатын ақпарат білім алушылардың оқу материалдарын хабарлау арқылы меңгеруін және оны табысты қабылдауын қамтамасыз етеді, көру еске сақтау жадын күшейтеді. Белгілі (зерттеулер институты «Евролингвист», Голландия) адамдардың көпшілігі 5 % тыңдалғанды және 20% көргенін есте сақтайды. Бір мезгілде аудио және бейнеақпаратты пайдалану есте сақтауды 40-50% дейін арттырады. Мультимедия бағдарламалары ақпаратты түрлі нысандарда ұсынады және осылайша оқыту процесін неғұрлым тиімді етеді. Уақытты үнемдеу, нақты материалды зерттеу үшін орташа есеппен 30% құрайды, ал алған білімдерінің жадында сақталуы ұзағырақ.

Оқу үдерісінде мультимедиялық технологияларды пайдалану кезінде оқу сабақтарының құрылымы түбегейлі өзгермейді. Онда барлық негізгі кезеңдері әлі де сақталады, тек оларды уақытша сипаттамалары өзгеруі мүмкін. Атап өту қажет, бұл кезең уәждеме жағдайда өседі және танымдық жүктеме көтереді.

Интерактивті SMART тақтасы оқыту бағдарламасымен үйлесіп оқытудың әр түрлі стильдерін қолдануға мүмкіндік береді. Оқушылар, студенттер визуальды материалдарды жақсы қабылдайды, карталарды үйренуде, суреттер мен схемалар – тақтадағы берілген көрініске кез-келген көшірме қоса отырып, жылжыта, көлемі мен формасын өзгерте осының барлығын тақтада көрсетуге болады. Интерактивті тақтаны пайдаланып сабақта жаңа мәселелерді бірігіп шешіп, талқылауға болады. Интерактивті тақтамен жұмыс жасаудың маңызды бөлімі сабақ беруді жоспарлаудан тұрады: интерактивті тақта материалдарды анық құру бағдарламасымен қамтылған. Сабақтарды сақтау, толықтыру оның қызметін жақсартта түседі. Оқытушылардың сабақ барысын жақсы, тиімді, қызықты өткізуіне толық мүмкіндік бар. Әрине, ең алдымен оқытушылар арнайы бағдарламамен қамтылған интерактивті тақтаның мүмкіндіктерін толық игеруі тиіс. Сонымен бірге, интерактивті тақтамен жұмыс барысында пайдаланатын ресурстарды анықтай білуі маңызды.

Web сияқты жүйелерді педагогикалық қызметте оңтайлы қолдану «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыруда педагогикалық

қауымның аз да болса маңызды қадамдарының бірі. Қазіргі заман талабына сай дайын карталар саны көп. Соның бірі Bubl.us – зияткерлік картасын жасауға арналған алдыңғы қатарлы сервис. Бұл сервисте жұмыс істеу өте жеңіл. Bubl.us тегін онлайн-сервис, схема немесе презентацияларыңызды өз суреттеріңізбен және қажетті сөздермен өңдеуге болады, сондықтан студенттерге бірігіп жұмыс істеуге мүмкіндік береді және шығармашылық жоба соңы жақсы аяқталады. Аккаунт ашқан болсаңыз, құрылғының модульдерін көріп танысыңыз. Айталық, X батырмасы тұрса – жою, түрлі-түсті қылқаламдар тұрса – бояу дегенді білдіреді. Сервисте барлығы да түсінікті түрде көрсетілген. Карта жасалып болған соң, оны сақтаңыз, одан кейін код арқылы сайт/блогыңызға орналастырыңыз.

Қандай да бір бейнежазбаларды қосуға, қарауға не оларға түсінік беру үшін **YouTube** ([ˈjuːt (j)uːb] – ютюб) – бейнематериалдар хостингінің сервистерін ұсынуға болады. YouTube қолдануға ыңғайлы және қарапайымдылығының арқасында бейнефайлдарды орналастыруға арналған ең танымал орындардың біріне айналды. Бұл сайтта кәсіби түсірілген фильмдер мен клиптермен қатар әуесқойлық бейнежазбалар, сонымен қатар бейнеблогтар ұсынылады. YouTube.com шегінен тыс: әрбір бейне басқа уеб-парақтарда бейнені қоюға арналған дайын HTML-белгімен қосақтала жүреді. Көшіріп – қою қарапайым техникасы бейнені, сонымен қатар кейбір медиа-ресурстарды YouTube арқылы таратуды блоггерлер және әлеуметтік желілер қолданушыларының арасында өте танымал етті, өйткені бейнеге сілтеме кез келген веб-парақтардың HTML-кодымен ендірілуі мүмкін.

Сандық педагогикада заманауи Web технологияларды қолдану жұмыстың нәтижесі болып көрінуі коллаборативті оқыту (**ағылш.-collaborative learning**) және Web Kahoot! Сервисінің синтезі болып табылады. Kahoot! Дегеніміз не, оның негізін қалаушылар кімдер?! Kahoot! Платформасы мен бренді Йохан Бренд (Johan Brand), Джуйми Брукер (Jamie Brooker), Асмунд Фэрасет (Asmund Furuseth) және Мортен Версвилтерден (Morten Versvik) құрылған командамен әзірленді.

Коллаборативті (бірлескен) оқыту – білім алушы мен оқытушы арасында немесе білім алушылардың өзара қарым-қатынас жасау тұрғысын оқыту. Оқыту процесіне білім алушы мен оқытушы ақпаратты бірлесе іздеп, түсініктерді талдап, талқылау, түсіну арқылы білім алады. Коллабротивті оқыту топтық жобалар, бірлескен

әзірлемелер және т.б. қамтиды. Соңғы кезде коллаборативті оқыту электронды оқыту негізінде жаңа түсініктемеге ие болды (**computer-supported collaborative learning**). Бұл түсініктеме коллаборативті оқыту білім беру мақсатында Web сервистерін (уики, блогтар, әлеуметтік желілер, тәжірибе қоғамдастықтары (**communities of Practice**), виртуалды сыныптар және т.б.) қолданады.

Kahoot! – коллаборативті оқыту режимінде тегін тестілеу, сауалнама мен пікірталас (ағылшын тілінде) жүргізуге мүмкіндік беретін клиент серверлік білім беру Web платформасы. Kahoot! Сервисінің жұмысы бес негізгі сайт пен бір қосымша сайтта жатыр: пайдаланушыға қахутты жасаушы; пайдаланушыға қахутты іске қосушы; түрлі құрылғылар (ДК, ноутбук, планшеттер, смартфондар) арқылы пайдаланушыларды қолдаушы. Білім беру процесіне осындай заманауи технологияларды енгізу нәтижелі болып табылады.

Қорытындылай келе, қазіргі заманда білім кеңістігінде жоғары қызығушылықпен дамып келе жатқан саласы – сандық педагогикамен оқыту. Жаңа практикалық әдісті тарату және қолдануды құрудың кешенді үрдістері ғылыми-техникалық шешімнің, пайдаланушылар ұсыныстарының, жаңа идеялардың тәжірибеге енуі, іске асырылуы және де соңында қолданудың – инновациялық көрсеткіштері. Осы талдаптарға отандық білім жүйесінің сай келуі, соңғы болып жатқан өзгерістерге, сұраныстарға үлгеру басты талапқа айналып отыр. Бүгінде әлемдік озық технологиялар мен жаңашыл ізденістер отандық білім жүйесінде кең қолданысқа ие болуда.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Международная научно-практическая конференция «Эффективное применение смарт техники в условиях обновления содержания образования и мировой опыт» - Режим доступа: <http://zkoipk7kz/ru/smartkonf2017/>*

2. *Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, утвержденная Указом Президента РК Н.А.Назарбаева №1118 от 07.12.2010.*

3. *Н.Ә.Назарбаев. «Болашақтың іргесін бірге қалайық» Қазақстан халқына Жолдауы. //Егемен Қазақстан, 29.01.2010.*

4. *«Мәңгілік ел» ұлттық идеясы халқымыздың ұлы мұраты – Кіру режимі -: <http://gaseta.ipksko.kz/kz/other-kaz-7/>*

5. Тихомирова Н.В. Глобальная стратегия развития smart-общества. МЭСИ на пути к Smart-университета. -Режим доступа: <http://smartmesi.blogspot.com/2012/03/smart-smart.html>.

6. Первая международная конференция по применению смарт технологий в образовании «Смарт-образование» 2014. [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://stet-14.Kesinternational.org>.

ТҰРАҚТЫ ТІРКЕСТЕР МЕН МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ («XXI ғасыр көшбасшысы» зияткерлік ойыны түрінде)

Р.Ж.Сисенбаева

магистр-оқытушы

М.Өтемісов атындағы БҚМУ

Әр адамның азаматтық қасиеті мен мәдениеті өз халқын, өз атамекенін қалай сүйюімен, өз ана тілін қалай, қаншалықты дәрежеде білуімен өлшенбек. Біздің ата-бабамыздан қалған өшпес мұра, тәрбиелік мәні зор, рухани байлықтарымыздың бірі – тіліміздегі тұрақты тіркестеріміз бен мақал-мәтелдер.

«Қазақ тілі мен әдебиеті», «Қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті», «Филология: қазақ тілі» мамандықтарының I курс студенттеріне жүргізілетін Тіл біліміне кіріспе пәнінен аталмыш тақырыпты интерактивті оқыту студенттердің тіл байлығын, сөздік қорын, ойлау қабілеттерін, тіл мәдениетін жан-жақты жетілдіруге мүмкіндік береді.

Интерактивті оқытуда қолданылып жүрген әдістердің барлығын тұрақты тіркестер мен мақал-мәтелдерді бірлікте меңгертуде тиімді қолдануға болады. Ойын сабақтары – дәстүрлі емес сабақтардың ең көп тараған түрлері, олардың басты ерекшелігі – оқу-тәрбие үдерісінде оқушылардың жас ерекшелігіне орай таныс ойын элементтерін білім алуға пайдалану. Соның бір көрінісі ретінде төменде «XXI ғасыр көшбасшысы» зияткерлік ойыны түрінде өткен сабақ үлгісін ұсынбақпын.

Сабақтың I туры «**Бәйге**» деп аталады. Мұнда олар өткен тақырыптар бойынша компьютерге 10 сұрақтан тұратын тест тапсырады.

1. Метафораны тап.

А) Жиырма жеті жасында Әбдірахман көз жұмды

В) Адам – керуен, өмір – жол, Ешкімге жат із емес.

С) Енді ыразда Жұманның қазаны түсірілмек, жұрт асқа әзірлене бастады.

Д) Мал семірер ақ пене ас көбейсе

2. Синекдоханы тап.

А) Қазынаға салмағы керек болса, маған тұяғы да керек.

В) Шығанақ Құрманғазыны тарта отыра сөйледі.

С) Талаптың мініп тұлпарын, тас қияға өрледің.

Д) Нәрестенің дүниеге келгеніне үйі мәз болып жатыр.

3. Мифтік ескі наным бойынша атын тура айтуға тыйым салынған сөздер тіл білімінде қалай аталады?

А) табу

В) эвфемизмдер

С) дисфемизмдер

Д) жаргон

II тур «Ділмар». Бұл турда сөздің мәнін тұрақты тіркестермен беру; фразеологизмдердің мағынасын айту; сөздердің фразеологиялық синонимдерін беру; берілген фразеологизмдерге антоним фразеологизмдер ойлау.

№1-тапсырма. Сөздің мәнін тұрақты тіркестермен беру. Дауласу – қызыл кеңірдек болу, т.б.

Өкіну, ұялу, араздастыру, тату дос, қорқыту.

№2-тапсырма. Берілген фразеологизмдердің мағынасын айту;

Ұнжырғасы түсіп жүр – көңілсіз.

Жүрегі алып-ұшты, төбесі көкке жетті, бармағын тістеді, жермен-жексен етті, қол ұшын берді, мұрнын көкке көтерді.

№3-тапсырма. Сөздерді фразеологиялық синонимдерімен беру.

Жылдам – қас пен көздің арасында, көзді ашып-жұмғанша, ауыз жиып болғанша.

Анық, момын, алыс, шебер, аз, сұлу.

№4-тапсырма. Берілген фразеологизмдерге антоним фразеологизмдер ойлау.

Жүрек жұтқан – су жүрек, қоян жүрек.

Ит терісін басына қаптады, жүрегі қарс айрылды, ұшан-теңіз, қой аузынан шөп алмас, аузына құм құйылды, түйенің жарты етіндей.

III тур. «Жалғасын тап» кубизм стратегиясы (Кубиктің алты қырындағы халықтық өлшемдерге байланысты тұрақты тіркестерді табу). Ұпайы аз студент бірінші жауап береді.

Бір елі ..., Бір жапырақ ..., Бір тілім ..., Бір жұтым ..., Бір ұрттам ..., Бір үзім ..., Таяқ тастам ..., Бір шымшым ..., Бір салым ..., Бір қайнатым ..., Бір асым ..., Бір жайым ..., Ет қайнатым ..., Сүт пісірім ..., Бір ауыз ... .

IY тур. «Кім көп біледі?»

Бет мүшелерін қатыстырып, ұпайы көп студент бастап фразеологизмдер айтады (иек, ерін, ауыз, тіл, тіс, мұрын, бет).

Мыс.: иек арту, аузы-аузына жұқпау, тілі байлану, тіс қаққан, жағы қарысу, көк езу, бет моншағы үзілу, мұрнымды кесіп берейін, көз көрген, қабағынан қар жауу, қас қағым сәт, маңдайға жазған, шаш ал десе бас алу, құлағының мүкісі бар, т.б.

Y тур. «Жорға» топтастыру стратегиясы (әр студент мақал-мәтелдердің тақырыптарын жазады)

YI тур. «Мақал – сөздің мәйегі» 2 бөлімнен тұрады:

а) «Сыңарын тап» ойыны

ә) Әзіл сұрақтар (мақалмен жауап беру).

а) «Сыңарын тап» ойынында әр студентке 2 мақалдан

1. Жүздің көркі – сақал

---

2. Тұз астың дәмін келтіреді

---

3. Білекті бірді жығады

---

4. Мал өсірсең, қой өсір

ә) Әзіл сұрақтар (мақалмен жауап беру).

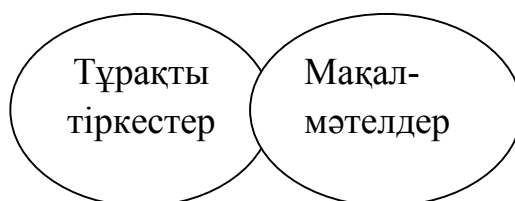
1. Қар жана ма?

2. Бір қазанға сыймайтын бастар.

3. Қандай кілт аспанда?

4. Шошқа қай кезде үреді?

YII тур. «Дода» Венн диаграммасы бойынша

Топтық талқылаулар: алдымен әр студенттің бүгінгі сайыстың барлық турлары бойынша жасаған талдау, саралау жұмыстары тыңдалды. Әр студент өз пікірлері мен көзқарастарын дәйектей отырып, негізгі мәселелерді топтастырып көрсетеді. Анықталған басты мәселені жариялайды. Өзге студенттер аппонент (сарапшылық) рөл атқарады. Екінші кезекте өз ұсыныс-шешімдерін қорғайды.

1. Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестердің ұқсастығы неде?
2. Ал, айырмашылығы ше?
3. Күнделікті тұрмыста бұларды жиі қолданасың ба? Неліктен?

ҮІІІ тур. Сабақты қорыту: Оқытушы сабақ барысында келтірілген дәйектемелердің ұтымды тұстарын ерекшелейді. Ұсыныс-пікірлердің тиімді, тиімсіз тұстарын бағалайды. Көшбасшы анықталады.

Сонымен тұрақты сөз тіркестерімен сәйкестендіру студентке синонимдік қатарды тұрақты тіркестермен де толықтыруға болатындығы, сол табылған синонимдердің антонимдерін бірге тапқызып отырғанда ғана қатардағы әр тұрақты тіркестің антонимдік жұбын қатар үйренулеріне мүмкіндік береді. Топтастыру стратегиясы мақал-мәтелдердің түрлі тақырыпты қамтитындығын көрсетсе, Венн диаграммасы бойынша тұрақты тіркестер мен мақал-мәтелдердің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтауды, ал Кубизм әдісі халықтық өлшем бірліктерін еске берік сақтауға септігін тигізеді.

Қорыта айтқанда, интерактивті оқытуды оқу-тәрбие үдерісінде пайдаланғанда оқытудың нәтижелі, білімнің сапалы болуы, білім алушылардың өз бетінше және топпен жұмыс жасауға ынтасының артуы, ізденушілік, шығармашылық, зерттеушілік қабілеттерінің жетілуі жүзеге асады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *К.Аханов. Тіл білімінің негіздері. Алматы, 1993*
2. *І.Кеңесбаев, Ғ.Мұсабаев. Қазіргі қазақ тілі (лексика мен фонетика). Алматы, 1995*
3. *Ә.Болғанбаев. Қазақ тілінің лексикологиясы. Алматы, 1991 ж.*
4. *Ә.Болғанбайұлы, Ғ.Қалиұлы. Қазақ тілінің лексикологиясы мен фразеологиясы. Алматы. Санат 1997.*
5. *Н.Уәлиев. Фразеологизм және норма. Алматы, 1998 ж.*
6. *Ә.Қайдаров. Қазақ тілінің өзекті мәселелері. Алматы, 1998 ж.*

ҚҰҚЫҚТЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕР

А.Ж.Куспанова

*тарих ғылымының магистрі,
құқықтық пәндер кафедрасының
оқытушысы*

Қазіргі таңда білімге ерекше көңіл бөлінгендігі белгілі. Ол бүгінгі өскелең өмірдің талаптарына сай маңыздылығымен ерекшеленеді. «Халықтың кемеліне келіп, өркендеуі үшін, ең алдымен азаттық пен білім керек», - деп Шоқан Уәлиханов көрегендікпен айтқандай, халқымызды кемеліне келтіру үшін жастарымызды білімді, мәдениетті, Отанын, тілін шексіз сүйетіндей етіп дайындауға әрбір оқытушы міндетті. Ұлы педагог К.Д.Ушинский «... қызығушылық туғызбайтын оқыту бірте-бірте оқушының білімге деген құштарлығын жояды, ал тек қызығушылыққа негізделген оқу оқушының еркін, күш-жігерін тәрбиелемесе мәнін жоғалтады», - дегендей қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде. Инновациялық технология түрлері мыналар: ынтымақтық педагогикасы; білім беруді ізгілендіру технологиясы; проблемалы оқыту технологиясы; тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясы; түсіндіру, басқарып, оза оқыту технологиясы; деңгейлік саралап оқыту технологиясы; міндетті нәтижеге негізделген деңгейлеп саралап оқыту технологиясы; модульдік оқыту технологиясы; жобалап оқыту технологиясы.

Білім негізі пән арқылы берілетіндіктен, әр пәнді заман талабына сай өз деңгейінде игерту, қай кезде болмасын, ең маңызды мәселе. Әрине, терең білім де, материалдың игеруге қолайлығы да, оқулық деңгейімен шектелу де мүлде нәтижесіз болды деп айта алмаймыз.

«Сабақ беру жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» деп Ж.Аймауытов айтқандай, бүгінгі оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологияларды пайдалану тәжірибеге еніп, нәтижелер беруде. Бұлар студенттердің жеке қасиетін аша отырып, азамат етіп тәрбиелеумен қатар танымдық күшін қалыптастыру және білімін кеңейтуге, тереңдетуге жағдай жасайды. Жаңашылдық білім беру саласының алдында тұрған жаңа міндеттерді сәтті орындаудың негізгі шарттарының бірі болып саналады. Ол оқу-тәрбие жұмыстарының тиімділігі мен өнімділігін арттыруға септігін тигізеді.

Интерактивті әдістің ерекшелігі – студент өзгелермен араласу барысында ашыла түседі, көбірек оқып, тәжірибе жинай білуі керек. Тәжірибе интеллектуалдық тәуелсіздіктің негізі болып табылады және барлық өркениетті азаматтың қажетті құралы десек те болады. Қазақстандық зерттеуші А.Әлімов интербелсенді оқытудың негізгі қағидалары мен мақсаттарын төмендегідей анықтайды.

Қағидалар	Мақсаттар
<i>Орта қалыптастыру</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Білім алушы оқып үйренуде өз әрекеттерінің жемісті екендігін сезінетін жағдайлар жасау; - Студенттер арасында ашық, еркін, шығармашылық қарым-қатынас орнату; - Студенттерге білімді дайын күйде бермей, оны ізденуге бағыт-бағдар сілтеу.
<i>Бірлескен әрекеттер арқылы үйрету/үйрену</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Студенттерге білімнің өзіндік әрекеттер арқылы ғана тиімді түрде меңгерілетіндігін дәлелдеу; - Студенттерді белсенді әрекеттерге баулып, олардың білім игеру әрекеттерін ұйымдастыру.
<i>Өмірмен байланыстыру</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Оқытуды студенттердің болашақ мамандығына байланысты практикалық әрекеттерге негіздеу, пән мен тақырыпты күнделікті өмірде туындайтын проблемаларды шешу деп қарастыру.
<i>Өзінділік пен дербестікке баулу</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Студенттердің дайын жауаптарын қанағат тұтпай, оларды ой-толғаныс арқылы өзіндік пікір құрастыруға, проблема шешуде өзіндік тұрғыдан жауап табуға ынталандыру (егер студент жауап бере алмаса, дұрыс жауапты өзі беруге асықпай, оны басқа студенттердің табуына ықпал жасау); - Студенттердің бойында сыни және аналитикалық ойлау дағдыларын қалыптастыру (күмәндану, ақпараттан әртүрлі мағынаны көре білу, өзіндік түсінікке ұмтылу, дәлелдеме келтіру).

Сонымен интерактивті оқыту технологиясы – бұл ұжымдық, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген процесс.

Интерактивтік оқыту технологиясы деп нәтижесінде оқу әрекеті барысында олардың өзара мотивациялық, интеллектуалдық, эмоционалдық және де басқа да жақтарынан жетістіктерге жетуді сезіну ситуациясын тудыра алатын, студентке педагогикалық әсеолі танымдық қарым-қатынас құруға кепілдік беретін, оқытушы мен студенттің іс-әрекетін оқу ойындары түрінде ұйымдастыру тәсілдерін айтамыз.

Жалпы әдістер жан-жақты болып табылады және ол тек құқықтық пәндер емес, сонымен қатар гуманитарлық пәндерге де қолдануға болады. Мұнда мынадай оқыту әдістерінің екі блогы қарастырылған:

- Бірінші блок. Мұнда мынадай әдістер қолданылады: миға шабуыл, топтық дискуссия (алдын ала белгіленген ереже бойынша мәселені ұжым болып шешу), нақты тәжірибелік жағдайларды талдау (тәжірибелік мәселенің дұрыс шешімін табу мақсатында талдау), іскерлік ойын, рольдік ойындар және т.б.

- Екінші блок – бұл оқу процесінде жаңа ақпараттық технологиялар мен интернет ресурстарды қолдану болып табылады.

- Қорыта айтқанда, әр технологияны қолдану арқылы белгілі бір жетістіктерге жете аламыз. Болашақ ұрпақтың жеке тұлға болып қалыптасуында білім беру жүйесін ізгілендіру, интерактивті үрдісте тиімді қолдану қазіргі заман талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақ тарихы» №1 (124), 2014 ж.
2. Асанбекова Г.С., Мухтарова А.К. *Интерактивные методы обучения: Методическое пособие.* – Алматы: ТОО «Сиид Мастер Принт», 2005.
3. Мирсеитова С. *Успехи и вызовы активных методов обучения.* Издательство «Маркет» Алматы: 2005.
4. А.Әлімов. *Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану. Оқу құралы.*-Алматы, 2009.
5. А.Қ.Әлімов *Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Оқу құралы.*-Алматы, 2013.
6. *Роль и место молодых ученых в реализации новой экономической политики Казахстана: Международных Сатпаевских чтений.*-2015.

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ МАТЕМАТИКА ПӘНДЕРІНДЕ ТАНЫМДЫЛЫҚ КӨЗҚАРАС ТҮРҒЫСЫНАН ТҮПНҮСҚАЛЫҚ ОҚУ МАТЕРИАЛДАРЫН КЕҢІНЕН ҚОЛДАНУ

Ж.М. Джамбулова

*математика кафедрасының оқытушысы, М.Өтемісов
атындағы БҚМУ*

Халықаралық қатынас тілі ретінде мойындалған ағылшын тілі бүгінде білім саласына дендеп енді. Себебі білімдегі жаңашылдықтар мен жаңа технологиялардың бәрі де ағылшын тілінде жүргізіледі. Әсіресе, ғылыми технологияға негізделген кітаптар мен жобалар да ағылшын тілінде жарық көруде. Мәселен, әлемде жылына жүз мың кітап шықса, соның сексен мыңы шет тілінде шығарылады. Демек, білімнің базасы – тіл біліміне байлаулы тұр.

Ағылшын тілін қызығушылық деп емес, қажеттілік деп түсінетіндер қатары көбейді. Бұл басымдықты шет тіліне бұру деген сөз емес. Әйткенмен көштен қалмаудың жолы – тіл білу. Бірнеше жылдан бері үштілділік сатысы білім процесіне енді. Көптің көкейінде жүрген сауалдардың бірі жаратылыстану пәндерін ағылшын тілінде жүргізу басы ашық сұрақ ретінде санада сақталып қалғаны рас. Себебі күрделі компоненттерге құрылған математика пәндерін ағылшын тілінде меңгерту тәуекелден бұрын, тәжірибені қажет етеді. Математика пәндерін ағылшын тілінде меңгертуде кездескен қиыншылықтар мен проблемаларды ескере отырып, тәжірибесі мойындалған практик мамандардың, білім берушілердің кәсіби білігіне талап қойылды.

Ағылшын тілінде оқыту үдерісінің артықшылықтары көп. Ең бастысы, пәнаралық, пәнішілік кіріктірулер, кәсіби желілік қауымдастық құрылып, білім алушының танымдық көкжиегі артады. Білім берудегі басты талаптардың бірі де осы бағыттар. Қиындықтар болды, бірақ біз математика пәндерін шет тілінде жүргізе алатынымызға көзіміз жетті. Арнайы жұмыс моделін жасадық. Әр нәрсе кішігірім элементтерден құралады. Бастапқыда білім алушылар пәнге қатысты термин сөздермен жұмыстанып, меңгереді. Кейін сатылап күрделі жүйеге көшеді. Қашан да тәжірибенің білім процесіне енуі екіұдай пікір қалдырады. Межелі міндетке жету жолында білім алушылар түрлі проблемалардың алдын алды.

Айталық, ағылшын тілінде әдістемелік оқулықтардың жоқтығы, сағат сандарының жеткіліксіздігі тәжірибеге тосқауыл болғаны жасырын емес. Сондықтан, білім алушылардың біліміне бейімдеп, түпнұсқалық оқу материалдарын қолданып, оқу әдістемелік құралдарды өздеріміз құрастырдық.

Ағылшын тіліндегі «Mathematics I» курсының құрылымы. Бұл курста білім алушылар арнайы терминологиялар мен ағылшын тіліндегі математикалық мәтіндермен жұмыс жасауды үйренеді, математикадан шет елдің бағдарламаларымен таныса алады.

Курстың қысқаша мазмұны:

Topic 1. Matrices

Basic definitions. Matrix operations. Types of Matrices. Properties of Matrix Operations.

Topic 2. Determinants

Permutations and Transpositions. Determinant General Definition. Properties of Determinants. Determinant Calculation.

Topic 3. Inverse matrices

Three Lemmas. Theorem of Inverse Matrix. Calculation of Inverse Matrices by Elementary Transformations.

Topic 4. Systems of linear equations

Matrix Rank. Basic Concepts. Gaussian Elimination. Homogeneous Systems of Linear Equations. Cramer's Rule. Cramer's General Rule.

Topic 5. Vectors

Basic Definitions. Geometrical Interpretation. Vectors in Three-Dimensional Space. Linear Vector Operations. Projection of a Vector in a Given Direction. Properties of Linear Vector Operations. Resolution of Vectors into Components. Rectangular Orthogonal Basis. Linear Dependence of Vectors. Vector Bases. Scalar Product of Vectors. Properties of the Scalar Product. Direction Cosines. Vector Product. Properties of the Vector Product. The Scalar Triple Product. Properties of the Scalar Triple Product. Transformation of Coordinates Under Rotation of the Coordinate System. Rotation of the x,y -Plane Around the z -Axis.

Topic 6. Straight lines

Equations of lines. Lines in a Plane. Angle Between Two Lines. Distance From a Point to a Line. Relative Position of Lines.

Topic 7. Planes

General Equation of a Plane. Equation of a Plane Passing Through Three Points. Other Forms of Equations of a Plane. Angle Between Two Planes. Distance Between a Point and a Plane. Relative Position of Planes.

Relative Position of a Plane and a Line. Angle Between a Plane and a Line.

Topic 8. Quadratic curves

Circles. Properties of Circles. Ellipses. Properties of Ellipses. Hyperbolas. Properties of Hyperbolas. Parabolas. Properties of Parabolas.

Курстың ең бірінші артықшылығы оқулықтардағы, мақалалардағы, дәрістердегі, емтихан материалдарындағы математикалық терминдерді ағылшын тілінде үйрену. Білім алушылар осы арқылы өзінің сөздік қорын кем дегенде 100 – 200 сөзге арттырады. Екінші артықшылығы ағылшын тіліндегі математика оқулықтарында практикалық қосымшалар жоғары дәрежеде берілген.

Білім алушылардың білуге деген ұмтылысы, тілге деген қызығушылығы, тыңғылықты тәжірибе бүгінде жемісін беруде. Шет тілін меңгертудің әдіснамасын зерттеуде жоғары оқу орындарында білім алушыларға тілді меңгертудің тетіктерін теориялық та, практикалық бағытын ұйымдастырып, нәтижесінде, білім алушылар ағылшын тілінде математика пәндерін толық түсініп, тілдік базасын жоғарылатты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *A.M. Yaglom and I.M.Yaglom «Challenging mathematical problems with elementary solution», Volume I: Combinatorial Analysis and Probability Theory. Translated by James McCawley, Jr.Revised and edited by Basil Gordon. Inc. New York, 1964y – 231p.*

2. *K.P. Arefiev, O.V. Boev, A.I. Nagornova, G.P. Stoljarova, A.N. Harlova. Higher Mathematics, Part 1. Textbook. TPU Press, 2009, 97p.*

3. *Берзин Д.В. Преподавание математики на английском языке для студентов-финансистов. //Международный научно-исследовательский журнал. Екатеринбург: 2013. № 4 (11). Ч. 3. С. 7-9. Режим доступа: <http://research-journal.org/wp-content/uploads/2011/10/4-11-3.pdf>*

4. *Дорожкина В. П. Английский язык для математиков. –М.: Moscow university publishing house, 1968. 342 p.*

ӨЗГЕ ТІЛДІ ДӘРІСХАНАДА ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ САЛТ-ДӘСТҮРЛЕРІН ОҚЫТУ (ЖОБАЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ)

А.Т.Калиева

*Қазақ филологиясы кафедрасының
оқытушысы, магистр*

Орыс тобында оқитын студенттің кез келгенінен қазақ халқының қандай салт-дәстүрін білесің, атап берші деп сұрасаңыз, ол мүдірместен бекікке салу, тұсау кесу, құда түсу, беташар деп жауап береді. Өйткені, ол бұл салт-дәстүр көріністерін жыл сайын Наурыз тойында көреді. Ал басқа тек қазақ халқына тән тамаша дәстүрлеріміз туралы біле бермейді, мысалы, бата беру (дастархан батасы, жаңа туған сәбиге бата, тұсауын кескенде берілетін бата, жас жұбайларға берілетін бата, жолаушыға берілетін бата, т.б.), ауыз тию (біздің халқымыз үйге кірген адамды дәм ауыз тигізбей шығармайды, «Қуыс үйден құр шықпа» деген мақал осының дәлелі), жеті ата (жеті атасын білу, өзінің тегін білу, жеті атаға дейін қыз алыспау), сүйінші сұрау (жақсы жаңалықтың жаршысы болу), ерулік беру (жаңа көшіп келген көршілерді қонақ ету) т.с.с.

Бағдарлама бойынша Қазақтың салт-дәстүрлері деп жалпы берілгендіктен, біз студенттерге таныс емес салт-дәстүрлерді оқытуға тырысамыз. Өйткені қазақ халқының бай ауыз әдебиетінің де, тарихының да, тілінің де мол қазынасы әдет-ғұрып, салт-дәстүрінде жатыр. Елбасымыз Н.ӘуНазарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында «Ұлттық салт-дәстүрлеріміз, тіліміз бен музыкамыз, әдебиетіміз, жоралғыларымыз, бір сөзбен айтқанда ұлттық рухымыз бойымызда мәңгі қалуға тиіс» деп бекер айтпаған. Қазіргі кездегі орыс тобында оқитын студенттердің тоқсан пайызы қазақ ұлтының өкілдері. Сондықтан олардың танымын, сана-сезімін, ұстанымын, болашаққа аттаған қадамын қазақ халқының ұлттық құндылықтары арқылы, озық үлгідегі салт-дәстүрлері арқылы тәрбиелеуге болады. Әдет-ғұрып, салт-дәстүрлерімізді оқытып, оны күнделікті өмірде қолдана білгізу арқылы асыюл мұраларымызды сақтап, қасиетті қазынамызды қадірлей аламыз. Осы мақсатта қазақтың жеті ата дәстүрін жобалау технологиясымен оқытуды қолға алдым. Бұл технологияның басты мақсаты – студенттердің қызығушылықтарын арттыру, өз бетімен жұмыстарын жүргізу

арқылы білімдерін жетілдіру, ақпараттық бағдарлау біліктілігін қалыптастыру және сыни тұрғыдан ойлау қабілетін арттыру арқылы білімдерін жетілдіру, ақпараттық бағдарлау біліктілігін қалыптастыру және сыни тұрғыдан ойлау қабілетін арттыру арқылы студентті болашақта әр түрлі жағдаяттарда, әр түрлі қоғамдық ортада өзін-өзі көрсете білуге бейімдеу. Сонымен, жобаның тиімділігі – көзбен көріп, құлақпен естіп, есте сақтай отырып, студентті ізденіске, іскерлік пен танымдық ынтаға, шығармашылық қабілетті жетілдіру арқылы түрлі мәселелерді шеше білуге, тапқырлыққа, жаңа ғылыми ізденіске жетелеуде. Жобалау технологиясының негізінде студенттердің жұппен немесе топпен бірігіп дайындайтын шығармашылық жұмыстары жатыр. Біз жобамыздың атауын жеті деп алып, тақырыбын Халықтық генофондты таза сақтау деп қойдық. Жастардың жеті атасын білмей, өз туыстарына үйлену себебінен, кемтар балалардың көп туылуы – жобаның көтерген негізгі мәселесі болды. Жобаның зерттеушілік түріне жататын бұл жұмыстың мақсаты – қазақ халқының жеті атаға дейін қыз алыспау дәстүрінің дұрыстығын дәлелдеу.

Бұл жоба бір апта мерзімге жоспарланған. Дайындық кезеңінде студенттермен бірлесе отырып, жоба тақырыбы анықталады. Топтағы әрбір студенттің пікірі ескеріле отырып, жобаның түпкі мақсаты негізделеді. Ұйымдастыру кезеңінде студенттерді топқа бөлу, ақпарат жинау және талдаудың жолдарын көрсету, әрбір топ мүшесі алдындағы жұмысын анықтау, жұмыс істеу кезеңдері жоспарланып, нәтижеге жету уақыты белгіленеді. Біздің жағдайымызда студенттерді үш топқа бөліп, бірінші топ мәселені биологиялық тұрғыда зерттесе, екінші топ медицина ғылымында жеті атаға толмай қыз алысудың салдарынан болған дерттер туралы ақпараттарды жинақтау, негіздеу жұмыстарымен, үшінші топ шарифат заңдарының бұл дәстүрге көзқарасын талдаумен айналысты. Жүзеге асыру кезеңінде жиналған түрлі ақпарат талданып, нәтижені талдап, салыстырып, зерттеудің нәтижесі шығарылады. Студенттер зерттеу әдісі ретінде жеке және жұптық жұмыс, анкета сұрақтарын құрастыру, дәрігерлермен және мешіт имамдарымен сұхбат, салыстыру, талдау, жинақтау әдістерін қолданды. Презентация кезеңінде студенттер жұмыс қорытындысын аудитория алдында қорғайды. Алынған нәтиже туралы есеп береді. Бір-бірін мұқият тыңдайды, сөйлеу мәдениетінескере отырып, бір-бірінің ойларын жалғастырып отырады. Проблемалық сұрақтар қоя отырып, студентті сөйлетуге мүмкіндік

жасайды. Бағалау кезеңінде алдымен студенттер өз-өздеріне баға береді. Одан кейін оқытушы шығармашылық жұмысты бағалайды, топтық жұмыстың нәтижесін талдай отырып, еңбек иелерін алдағы үлкен мақсаттарға жетелейді, яғни бұл жобаның өнімі – баяндаманы жазуды тапсырады. Рефлексия кезеңінде студенттерге төмендегідей кесте таратылып, толтырылады:

Сіздерге ұнаған жағымды әсерін жазыңыз	Сіздерге түсініксіз, жағымсыз әсерін жазыңыздар	Білетін және білгіңіз келіп қызықтыратын мәселе туралы ұсыныстар мен сұрақтар жазыңыздар

Ал оқытушы өзіне Менің жүргізген жұмыстарымның нәтижелері қандай? Мақсатыма қалай жеттім? Бұдан да жақсы жасауға бола ма? Әрі қарай не жүргіземін? Деген сұрақтар қою арқылы өзін ары қарай дамытады деп ойлаймын.

Бұл жоба нәтижесі бойынша студент өз бойында мынадай құзыреттіліктер қалыптастырады: аналитикалық, яғни, түрлі салалардағы білімді интеграциялауды білді, жобалаушы – мақсатты анықтауда жобаны іске асыруға дағдыланды, зерттеушілік – мәселені анықтады, ақпараттарды жинақтауға дағдыланды, болжам құрды, баяндама жазды. Сонымен қатар білімін әр пәндік салада кеңейтеді, түрлі қоғамдық жұмыстармен танысады, шығармашылық, белсенділік, талаптылық қасиеттерін бойында қалыптастырады. Жоба 100 баллдық жүйемен бағаланады.

№	Бағалау өлшемдері	Балл
1	Жоба құрылымының сақталуы, терең талдануы	15
2	Ғылыми жұмыстарға сілтемелердің болуы	10
3	Мәселенің мақсаты мен міндетін дұрыс қоя білуі	10
4	Жобаның эстетикалық жағы, көрнекі материалдар қолдануы	25
5	Жобаны қорғауы, сөйлеу мәдениеті	20
6	Белгіленген уақытта дайындауы	20
7	Барлығы	100

Ата-бабамыздың бойындағы ең жақсы қасиеттер мен үлгі аларлық істерін бүгінгі ұрпақ жалғастыруға тиісті. Соның бірі – «Жеті атасын білген ұл, жеті жұрттың қамын жер. Жеті атасын білмеген, құлағы мен жағын жер» деп халық даналығында айтылғандай, жеті атасын жете білуге баулу. Бүгін жеті атасын білмейтін жетесіз ұрпақ қалыптасып келеді. Бұл жұмыс арқылы студенттер осы дәстүрдің сақталуының әлі күнге өзектілігін, басқа жағдайда оның зардаптары туралы білді, дана халқымыздың ешқандай оқу-тоқусыз ерте заманнан жеті атаға дейін қыз алыспаған көрегендігіне куә болды. Демек, жобаның СМАРТ – мақсаты орындалды:

S – Баяндама жазу және оны қорғау

M – Мәселені үш жақты көзқарас тарапынан талдау негізінде

A - Ғылыми әдебиеттерді негізге ала отырып

R - Студенттердің зерттеушілік, топпен жұмыс істеу дағдысын дамыту үшін

T – 1 аптада

Сонымен, студенттерге дайын өнімді қабылдайтын ғана емес, өз бетімен ізденетін, дербес әс-әрекет жасай алатын тұлға ретінде қарау – жобалау технологиясының негізі. Нақты тақырып төңірегінде студенттің алдына әр кезеңде мақсат қоя біліп, сол мақсатқа жетудегі іс-әрекетін жоспарлап, бағыттап отырсақ, олардың бойында қажетті күзіреттіліктерді қалыптастыра отырып, белгіленген нәтижеге қол жеткіземіз. Конфуцийдің естігенімді – ұмытамын, көргенімді есте сақтаймын, өзім істегенімді меңгеремін дегені – бұл технологияның негізгі ұстанымы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Ергөбек К. «Жазулы хатқа айналған қария», «Солтүстік Қазақстан» 2010, 5 б.*

2. *«Қазақ ұлтынан – қазақ еліне». Алматы, 2010.*

3. *Сейіт Кенжеахметов. «Жеті атаны білуіміз керек».*

4. *«Солтүстік Қазақстан облысы энциклопедия». Алматы, «Арыс» 2006.*

5. *Ауыз әдебиеті үлгілері*

6. *Дәурен Махсұтханұлы. Қазақ қан тазалығын қалай сақтаған? <http://tek.ucos.net/>.*

КӨРКЕМ ТОҚЫМА ПӘНІНЕН СТУДЕНТТЕРДІ ҚАЗІРГІ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРГЕ ҮЙРЕТУ ЖОЛДАРЫ

Ш.Е.Катчекова

*Бейнелеу өнері және дизайн
кафедрасының оқытушысы*

Қазіргі таңда көркем тоқыма, киіз бұйымдарын және тоқыма жасау мәселелері әлі күнге маңызын жоғалтқан жоқ. Көркем тоқыма өзектілігі біздің дәуірге дейінгі ҮІІ-Ү ғасырда, сақ кезеңінде көшпенділік тұрмыста қолданылатын жабдықтардың типтік көрінісі қалыптасты. Көркем тоқымада киіз бұйымдары және тоқыма жасаудың өткендегі және қазіргі уақыттағы техникасын көрсетуге арналған. Гобелен және киіздің пайда болу тарихы, қазақ киіз бұйымдарының түрлері мен оларды жасаудың дәстүрлі тәсілдері көп тараған, сонымен бірге ең көп тараған қазақ ою-өрнек мотивтерін қарастыру. Қазіргі технологиялық әдістерді студенттерге басты назар аудару. Қазақтың ұшы-қиырсыз кең даласындағы көшпенділік тұрмыс салты мен шұғыл континенттік климат жағдайында жүнді көркем түрде өңдеудің ең жоғарғы деңгейін қалыптастыру. Қалыптастыру барысында, қазіргі заман талабына сай колөнер бұйымын ойластыру, гобелен және киізге салынған ою-өрнек түрлерін ажырата білу, жобаға жаңа фор эскиздер тақырыпқа сай және шеберлігін дамыту, қазақ өнері жайындағы ойы мен дүниетанымдарын дамыту. Батыс өңірінің киіз басу өнерінің тарихын үйрену және ұлттық бағыттағы шеберлік орталық ұйымдастыру аса қажет.

Бұл әдістің сипаттамасы сәнгер, сәндік-қолданбалы өнер, бейнелеу өнеріндегі суретшілердің заманауи әзірлік жағдайында сарапталып, жаңа ұрпақ стандарт контекстіне көшіп келеді, зерттеуге жүйелі ықпал пайдаланылады, зерттеу тақырыбы тарихи және әлеуметтік мәдениет үрдісінде ішкі тәртіп негізіндегі қағидаға жоғары және орта арнаулы білім орындарының жаңа стандартқа сай көшуі тәртіпті игеру мен сағат саны көлемінің азаюына және дәстүрлі оқыту әдісінің күрт төмендеуіне әкеліп отыр. Осымен қатар дайындық бағыттары «Бейнелеу өнері және сызу», «Сәндік қолданбалы өнер» жаңа тәсілді қажет етіп, сақтауды жүзеге асырады. Оқу жұмысын ұйымдастыруды қамтамасыз ету бойынша студенттердің теориялық және практикалық білімі алдыңғы жоғары

оқу орындарының түлектері мен оқытушылары Қазақстан мектептерінде көркем тоқыма өнерінің шығармашылық қалпын белсенді қалыптастыруда, суретшілер өңірлік ерекшелікке ерекше назар аударып, көркем мұраны қалыптастырып, жалпы адами құндылықтарды сақтауды қамтамасыз етіп, жоғарғы оқу орындарындағы шығармашылық ортада, соның ішінде гобелен, сырмақ, қоржын т.б., бұйымдары мен туындыларынан көркем тоқыма бұйымдары жобасындағы шығармашылық нәтижелері бар білім орындарында осы өнерге деген тұрақты қызығушылық қалыптастырып, студенттердің оқыту әдісіне көзқарасы олардың қабілетіне, қабылдауына, жазықтық сипатына, көлемі және кеңістіктегі көлемімен бұйымды елестетуі жобалау үрдісіне байланысты қамтиды.

Жобаны орындау барысында студент тек құрылым заңын ғана біліп қоймай жазықтық үйлесімділігімен, көлемді және терең-кеңістіктік туындыны, соның ішінде өнердің әр түріне тоқыма технологиялық дайындау ерекшелігін есте ұстаған жөн. Жұмыс жоспарлары мен әдістемелік құралдар, сапалы өнімдерді ұлттық стильде және одан әрі іске асыруды дайындау болып енгізілді.

Қазіргі жаңа өндірісте киіз басу әдісі келесі этаптарды бөлуге болады:

- Өнім ұлттық дәстүрімізге сай орындалу керек;
- Жергілікті құралдардан жасалуы;
- Кез-келген бұйымдарды өндіруде жаңашыл сәндік ойы бар заманауи көркем тәсіл қолданылуы;
- Әр кәде сый патентпен қорғалу қажет.

Қорыта келе, бұл зерттеу толық заманауи көркем білім берудегі өзекті мәселелерін айқындауға және даму ерекшелігі мен құндылықтарын түсінуге мүмкіндік берді. Келешекте біздің елімізде кәде сыйлық өнімдерінің нақты анықтамасы жоқтығына байланысты шығарған өнімдерімізге сай кейбір критерийларды өнім ұлттық дәстүрімізге сай орындалу керек, жергілікті құралдардан жасалуы, кез келген бұйымдарды өндіруде жаңашыл сәндік ойы бар заманауи көркем білім берудегі өзекті мәселелерін айқындауға және даму ерекшелігі мен құндылықтарын түсінуге мүмкіндік берді.

Осы жоба жаңадан үйренуге, тәжірибелі шеберлерге гобелен және киіз басып бұйымдар жасау техникасы бойынша іс-дағдылық нұсқау беретін жетекшіге айналар деген үміт білдіремін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Ибраев К. «Казахский орнамент» Алматы, «Өнер» 2012 ж.*
2. *Ковригина О.Н. «Изготовление узорных войлочных изделий», «Өнер» 2014 ж.*
3. *Мұқанов К. «Жүннен жасалған бұйымдар» Алматы «Қайнар» 1990 ж.*
4. *Касиманов А.Т. «Қазақ халқының қол өнері»*
5. *Мұқанов М.С. «Казахские домашние художественные ремесла», 1979 ж.*

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПО ХИМИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Б.С.Сейфуллина

*ст. преподаватель кафедры химии,
магистр химии*

Разработка «Методика проведения лабораторных работ по химии с использованием инновационных технологий» используется в течении последних двух лет на лабораторных занятиях для студентов 2,3 курсов специальности 5В072000 – Химическая технология неорганических веществ, 5В072100 - Химическая технология органических веществ, 5В011200 – Химия, 5В011300 – Биология, общее количество – 160 студентов. Дисциплина по которой используются инновационные технологии – «Аналитическая химия».

Актуальность разработки (исследования) определяется современными потребностями общества в научно грамотных кадрах, способных оперировать информацией и эффективно общаться не только на родном языке, но и на иностранном; готовностью вузов к восприятию предлагаемых идей и недостаточностью исследований по данной проблеме. Разработка методического подхода к организации учебной работы по химии в условиях интеграции с английским языком имеет не только научное (связанное с формированием информационно-коммуникативной компетентности личности), а также прикладное значение (связанное с разработкой и реализацией методики проектной и внеклассной работы по химии с использованием коммуникативных возможностей иностранного языка).

Гипотеза исследования заключается в следующем: использование взаимосвязи химии и английского языка при отборе содержания, выборе методов и форм учебной работы по химии в вузе приведет к повышению мотивации и интересов учащихся к изучению химии; а также к формированию у учащихся общенаучной грамотности, ключевых компетенций, связанных с общением и использованием академического языка науки, как казахского, русского, так и английского – а именно, определенного уровня информационно-коммуникативной компетентности. Данная разработка «Методика проведения лабораторных работ по химии с использованием инновационных технологий» используется в течение последних двух лет на лабораторных занятиях.

Лабораторные работы составляют важную часть теоретической и профессиональной подготовки студентов. Они направлены на экспериментальное подтверждение теоретических положений и формирование учебных и профессиональных умений.

Выполнение студентами лабораторных работ направлено на:

- Обобщение, систематизацию, углубление, закрепление полученных теоретических знаний по конкретным темам учебных дисциплин;
- Формирование общих и профессиональных компетенций, а также умений и применять полученные знания на практике, реализацию единства интеллектуальной и практической деятельности;
- Выработку при решении поставленных задач таких профессионально значимых качеств как самостоятельность, ответственность, точность. Творческая инициатива.

Цель урока: ознакомить учащихся с основным лабораторным оборудованием, его назначением и приемам обращения с ними. Для этого необходимо решить следующие задачи:

- Отработать с учащимися правила безопасной работы в лаборатории;
- Учить учащихся аккуратному обращению с лабораторной посудой и приборами;
- Учить учащихся ставить цель, находить пути и способы ее достижения.

При планировании состава и содержания лабораторных работ и практических занятий следует исходить из того, что лабораторные работы и практические занятия имеют разные ведущие дидактические цели. Ведущей дидактической целью лабораторных работ является

экспериментальное подтверждение и проверка существенных теоретических положений (законов, закономерностей).

Использование разработанной методики стимулирует учащихся к изучению химии при помощи коммуникативных возможностей английского языка, и, таким образом, способствует усилению интереса и мотивации учащихся к изучению химии.

Список использованной литературы:

- 1. Воскресенский П.И. Начала техники лабораторных работ; М.:Химия; Издание 2-е испр.-Москва,2010.-224 с.*
- 2. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. -2007.-1 марта.-№33 (25278).*
- 3. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего труда // Казахстанская правда. – 2012. – 10 июля. - №218-219*

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ РЕФЛЕКСИИ У СТУДЕНТОВ ВУЗА

*Науанова К.М., кандидат философских наук,
доцент ЗКГУ им. М.Утемисова
Гайсина М.Б., преподаватель
ЗКГУ им. М.Утемисова*

Один из принципов развивающего обучения – принцип активности и сознательности. Студент может быть активен, если осознает цель обучения, его необходимость, если каждое его действие является осознанным и понятным. Обязательным условием создания развивающей среды на занятии является этап рефлексии. Ведь именно рефлексия позволяет посмотреть на учебный процесс «глазами студентов», учесть их индивидуальные особенности, самостоятельную оценку ими своей деятельности и ее результатов.

Слово рефлексия происходит от латинского reflexio – обращение назад. Словарь иностранных слов определяет рефлексию как размышление о своем внутреннем состоянии, самопознание. Толковый словарь русского языка трактует рефлексию как самоанализ. В современной педагогике под рефлексией понимают самоанализ деятельности и её результатов. Рефлексия в педагогике –

это процесс и результат фиксирования участниками образовательного процесса состояния своего развития, саморазвития и причин этого. Использование рефлексивной практики в образовательном процессе позволяет выстроить эффективные и поистине межсубъектные отношения в системе «студент – преподаватель». Более того, как это справедливо подчеркивали западные психологи Д. Боуд, Р. Кеог и Д. Уокер рефлексия может стать фундаментом для всего образовательного процесса. Обучение на основе рефлексивного опыта эффективно уже потому, что рефлексия сама по себе «всегда порождение нового знания в сознании индивида» [1].

Понятие «профессиональная рефлексия» не имеет четкого и универсального определения. В работах Б.З. Вульфо́ва, она определяется как соотнесение себя и возможностей своего личностного «я» с требованиями профессии и существующими о ней представлениями. Е.Е. Рукавишников под профессиональной рефлексией понимает механизм профессионального самосовершенствования. Благодаря ему, происходит самостоятельная актуализация профессионала.

С помощью рефлексии специалист способен занять аналитическую позицию по отношению к своей личности и к своей работе. В результате представлено определение понятия «профессиональная рефлексия» – это интегральное личностное образование, которое включает в себя структурные и динамические компоненты личности, определяющие успешность профессиональной деятельности. Личность студента – это субъект развития профессиональной рефлексии. Она развивается за годы обучения в вузе. Личность предопределяет, детерминирует развитие профессиональной рефлексии, то есть рефлексии относительно практической и профессиональной деятельности» [5]. То, с каким качеством и интенсивностью будет развиваться рефлексия у студента, напрямую зависит от личностных факторов. Под личностными факторами понимаются следующие личностные характеристики студентов: социальный интеллект, эмпатия, рефлексивность, мотивация, уровень интернальности и смысло-жизненные ориентации. Наряду с личностными факторами есть и другие условия развития профессиональной рефлексии во время обучения в вузе. Это рефлексивная среда, деятельность, отношения между субъектами – участниками такой деятельности, актуализации рефлексивности и использование специальных педагогических приемов ее развития. Ее

развитию способствуют активные методы обучения и способность к аналитической деятельности. Основной линией развития профессиональной рефлексии в процессе обучения является прохождение различных видов практики, где происходит освоение техники рефлексивного анализа, смена интенции с объекта деятельности на саму деятельность и формирование механизма ценностно-смыслового самоопределения.

Личностно-ориентированный подход предполагал индивидуальный подход к каждому студенту со стороны профессорско-преподавательского состава. Это поможет студенту осознать свои возможности, которые стимулируют самостановление, самоутверждение, самореализацию в профессиональной деятельности.

Субъектно-деятельностный подход подразумевает взаимоотношения студента с миром, которые осуществляются в разных формах – познавательной, деятельностной и отношенческой. Все три формы выступают как основные типы активности студента, как способ его познания и отношения к действительности. Именно данные формы легли в основу структуры развития профессиональной рефлексии, где выделены три плоскости: личностная, интеллектуальная и профессиональная рефлексия.

Развитие профессиональной рефлексии у студентов в процессе обучения в вузе может быть достигнута а процессе достижения следующих задач: 1)познакомить студентов с целями и задачами различного вида психолого-педагогической работы, с возможными проблемами и способами их решения в процессе прохождения различных видов практик; 2)развить у студентов личностную и интеллектуальную рефлексию, способность к критическому мышлению; 3)развить профессиональную рефлексию у студентов в ходе собственной профессиональной практической деятельности в роли педагога-психолога во время обучения в вузе через ведение дневника рефлексии.

В качестве методов развития профессиональной рефлексии могут быть метод анализа продуктов деятельности (анализ сочинений), социально-психологический тренинг и тренинг личностного роста, дневник рефлексии в процессе прохождения различных видов практики, волонтерство, кураторство. Необходимо создание условий, обеспечивающих развитие личностной, интеллектуальной и профессиональной рефлексии, а также заинтересованное отношение к рефлексивной деятельности, стимулирующей собственно

рефлексивное поведение профессионала в целом. Она помогает человеку сформулировать получаемые результаты, предопределить цели дальнейшей работы, скорректировать свой профессиональный путь.

Цели рефлексии – вспомнить, выявить и осознать основные компоненты деятельности: ее смысл, типы, способы, проблемы, пути их решения, полученные результаты и т.п. Без понимания способов своего учения, механизмов познания учащиеся не смогут присвоить тех знаний, которые они добыли. Рефлексия помогает студентам сформулировать получаемые результаты, переопределить цели дальнейшей работы, скорректировать свой образовательный путь. Если физические органы чувств для человека являются источником его внешнего опыта, рефлексия – это источник внутреннего опыта, способ самопознания и необходимый инструмент мышления. Без рефлексии нет учения. Человек, повторяющий деятельность, заданную в образце сто раз, вполне может ничему не научиться. Тот, кто повторяет – не учится. Освоение происходит только тогда, когда в дело включается направляемая рефлексия, за счет которой и выделяются сами схемы деятельности — способы решения практических задач или рассуждения» [4]. Усвоение выступает как прямой продукт такого рефлексивного процесса.

Методика организации рефлексии обучающегося может включать в себя следующие этапы:

1. Остановка предметной (дорефлексивной) деятельности. Выполняемая по учебной дисциплине деятельность – математическая, интеллектуальная, художественная или иная – должна быть завершена или прекращена. Если решалась задача и возникла непреодолимая трудность, то решение приостанавливается и все внимание обращается к «разбору предыдущего материала».

2. Восстановление последовательности выполненных действий. Устно или письменно описывается все, что сделано, в том числе и то, что не окажется важным студенту на первый взгляд.

3. Изучение составленной последовательности действий с точки зрения ее эффективности, продуктивности, соответствия поставленным задачам и т.п. Параметры для анализа рефлексивного материала выбираются из предложенных преподавателем или определяются обучающимся на основе своих целей.

4. Выявление и формулирование результатов рефлексии. Выделяют несколько видов таких результатов, к которым относятся:

-предметная продукция деятельности – идеи, предположения, закономерности, ответы на вопросы и т.п.;

-способы, которые использовались или создавались (изобретались) в ходе деятельности;

-гипотезы по отношению к будущей деятельности, например: по качеству и количеству то-то возрастет так-то.

5.Проверка гипотез на практике в последующей предметной деятельности» [2].

В начале занятия традиционно может проводиться рефлексия эмоционального состояния и настроения, место этого вида рефлексии обусловлено установлением необходимого эмоционального контакта с группой. Часто этот вид рефлексии используется и в конце занятия для закрепления его благоприятного исхода. Инструментарием педагога в таких случаях является материал, влияющий на сферу чувств – карточки с изображением, видеоматериал, презентации, иллюстрации, фотографии, аудиозапись.

Рефлексия деятельности помогает оптимизировать учебный процесс. Студенты с её помощью осмысливают свой образ работы с учебным материалом (приемы, манипуляции, упражнения). То есть они сами участвуют в повышении эффективности учебного процесса. Часто используется такая рефлексия на этапе актуализации знаний, умений, навыков. В конце урока также весьма продуктивен этот вид рефлексии, он позволяет оценить активность студентов на всех этапах занятия. Ещё один вид – рефлексия содержания учебного материала. Она помогает выявить такой фактор, как осознание содержания материала. В этом случае используются самые разные приёмы, основанные на слиянии имеющихся знаний с новыми на анализе субъективного опыта (доклады, рефераты, сообщения, творческие работы, НИРС).

Таким образом, профессиональная рефлексия – это соотнесение себя, возможностей своего «Я» с тем, чего требует избранная (избираемая) профессия; в том числе – с существующими о ней представлениями, которые подвижны и которые развиваются. Она помогает человеку сформулировать получаемые результаты, предопределить цели дальнейшей работы, скорректировать свой профессиональный путь.

Подготовка высококвалифицированных специалистов на современном уровне предполагает не только организацию глубокого, системного и качественного освоения ими фундаментальных знаний,

формирование соответствующих практических умений и навыков, но и развитие у них мотивационно-потребностной сферы, способностей к самореализации и творчеству.

В современных исследованиях рекомендуется переход к новым образовательным и воспитательным технологиям, в частности, к личностно-ориентированному обучению и воспитанию. В свете этого подхода важное значение для подготовки специалиста любого профиля имеет развитие у него профессиональной рефлексии как свойства личности, мышления и условия, необходимого для его творческой самореализации и достижения высокого уровня профессионального мастерства. Личностная рефлексия четко отражается в самооценке человека. Рефлексивный автопортрет включает в себя самооценку, которая восходит от образа личности глазами других, что позволяет личности корректировать и самосовершенствовать себя [9]. В ходе развивающего обучения и воспитания наряду с традиционными технологиями широко применялись методы активного обучения (деловые игры, тренинги, организационно-деятельностные игры), внедряются различные методы научно-исследовательской деятельности студентов и преподавателей.

Профессиональная и личностная подготовка будущих специалистов системы образования – это:

1. Целенаправленная и систематическая работа по формированию и развитию профессиональной рефлексии на всех уровнях системы непрерывного образования способствует улучшению качества знаний, умений и навыков будущих специалистов, повышению их потребности в самообразовании, самосовершенствовании и развивает творческую активность.

2. Изучение и развитие профессиональной рефлексии будущих специалистов необходимо проводить целостно и системно, во всех ее аспектах и проявлениях, с учетом индивидуальных личностных особенностей будущего профессионала и специфики его профессиональной деятельности.

3. Начинать работу по формированию и развитию профессиональной рефлексии целесообразно еще в системе довузовского обучения, а затем продолжить ее на этапах вузовского и послевузовского образования.

4. Наиболее целенаправленно и активно развитие профессиональной рефлексии будущего специалиста следует

осуществлять в процессе его учебно-профессиональной подготовки в вузе. При этом студенты должны не только овладевать теоретическими знаниями и практическими навыками по избранной специальности, но и познакомиться с «азами» научного творчества, осваивать приемы самообразования и самосовершенствования.

Развитие рефлексивного творческого мышления, осознание его значения для творческого решения профессиональных задач будут способствовать активизации познавательной деятельности студентов и систематической работе по повышению ими своей профессиональной компетентности. Важная роль в развитии профессионально-рефлексивных способностей и умений будущих специалистов отводится вузовским преподавателям, которые сами обязаны иметь высокий уровень развития профессиональной рефлексии и владеть рефлексивными технологиями решения учебных, воспитательных и профессиональных задач, чтобы обучать этому студентов.

Развитие рефлексии необходимо начинать с самых первых шагов формирования профессиональных качеств, т.к. по отношению ко всем другим качествам рефлексивность выступает как координирующее, организующее и интегрирующее начало [6]. Степень её сформированности проявляется в том, насколько педагог оказывается в состоянии скоординировать и интегрировать все иные свои качества для эффективной реализации профессиональной деятельности.

Сознательно (рефлексивно) опираться на свои «сильные стороны» и минимизировать свои «слабые стороны» в педагогической деятельности позволяет дифференцирующая функция рефлексии. Рефлексивность позволяет психике выделить и зафиксировать в самой себе те или иные стороны своей качественной определенности; репрезентировать свои особенности. Благодаря дифференциации становится возможным «доступ» к каждому отдельно взятому его качеству, психическому свойству. Такая подвластность произвольному контролю делает рефлексию необходимым качеством педагога.

Рефлексия играет детерминирующую роль относительно других профессиональных качеств, поэтому учебный процесс в вузе должен быть организован так, чтобы уже с первого курса у студентов рефлексия формировалась не стихийно, а целенаправленно. Важно разделить два уровня рефлексии: рефлексия по поводу собственного

учения (в позиции «студент») и рефлексия по поводу организации обучения (в позиции «педагог»).

Практикуются специальные курсы, где рассказывается о важности и необходимости рефлексии для каждого педагога, через сюжетно-ролевые игры подвергается анализу деятельность «преподавателя» и «студента». Как правило, возможность выступать в роли обучающего появляется у студента лишь к четвертому курсу во время производственной практики.

Рефлексивная деятельность профессионала развивает его способность видеть проблемы собственной профессиональной деятельности, модифицировать ее за счет своих внутренних ресурсов, самостоятельно осуществлять свой выбор, принимать ответственность за свои решения. Развитие рефлексии в деятельности профессионала становится его первоочередной задачей. Основная стратегия должна состоять в создании условий, обеспечивающих приобретение профессиональных рефлексивных знаний, заинтересованное отношение к рефлексивной деятельности, стимулирующей собственно рефлексивное поведение профессионала в целом [7]. Она помогает человеку сформулировать получаемые результаты, предопределить цели дальнейшей работы, скорректировать свой профессиональный путь. Рефлексия – не столько констатация наличия или отсутствия профессиональных качеств, сколько стимулирование их развития, обогащения, усиления.

Рефлексия может осуществляться не только в конце занятия, как это принято считать, но и на любом его этапе. Рефлексия направлена на осознание пройденного пути, на сбор в общую копилку замеченного, обдуманного, понятого каждым. Её цель не просто уйти с занятия с зафиксированным результатом, а выстроить смысловую цепочку, сравнить способы и методы, применяемые другими со своими. Исходя из функций рефлексии предлагается следующая классификация:

- рефлексия настроения и эмоционального состояния;
- рефлексия деятельности;
- рефлексия содержания учебного материала.

Проведение рефлексии настроения и эмоционального состояния целесообразно в начале занятия с целью установления эмоционального контакта с группой и в конце деятельности. Применяются карточки с изображением лиц, цветное изображение

настроения, эмоционально-художественное оформление (картина, музыкальный фрагмент).

Рефлексия деятельности дает возможность осмысления способов и приемов работы с учебным материалом, поиска наиболее рациональных. Этот вид рефлексивной деятельности приемлем на этапе проверки домашнего задания, защите проектных работ. Применение этого вида рефлексии в конце занятия дает возможность оценить активность каждого на разных этапах занятия, используя например прием «лестницы успеха». Эффективность решения поставленной учебной задачи (проблемной ситуации) можно оформить в виде графического организатора «рыбья кость».

Рефлексия содержания учебного материала используется для выявления уровня осознания содержания пройденного. Эффективен прием незаконченного предложения, тезиса, подбора афоризма, рефлексия достижения цели с использованием «дерева целей», оценки «приращения» знаний и достижения целей (высказывания Я не знал... –Теперь я знаю...); прием анализа субъективного опыта и достаточно известный прием синквейна, который помогает выяснить отношение к изучаемой проблеме, соединить старое знание и осмысление нового.

Обычно в конце занятия подводятся его итоги, обсуждение того, что узнали, и того, как работали, т.е. каждый оценивает свой вклад в достижение поставленных в начале занятия целей, свою активность, эффективность работы группы, увлекательность и полезность выбранных форм работы. Студенты по кругу высказываются одним предложением, выбирая начало фразы из рефлексивного экрана на доске:

сегодня я узнал...
было интересно...
было трудно...
я выполнял задания...
я понял, что...
теперь я могу...
я почувствовал, что...
я приобрел...
я научился...
у меня получилось ...
я смог...
я попробую...

меня удивило...

урок дал мне для жизни...

мне захотелось...

Для подведения итогов занятия можно воспользоваться упражнением «Плюс-минус-интересно». Это упражнение можно выполнять как устно, так и письменно, в зависимости от наличия времени. Для письменного выполнения предлагается заполнить таблицу из трех граф. В графу «П» – «плюс» записывается все, что понравилось на занятии, информация и формы работы, которые вызвали положительные эмоции, либо по мнению студента могут быть ему полезны для достижения каких-то целей. В графу «М» – «минус» записывается все, что не понравилось на занятии, показалось скучным, вызвало неприязнь, осталось непонятным, или информация, которая, по мнению студента, оказалась для него не нужной, бесполезной с точки зрения решения жизненных ситуаций. В графу «И» – «интересно» студенты вписывают все любопытные факты, о которых узнали на занятии и что бы еще хотелось узнать по данной проблеме, вопросы к преподавателю. Эту таблицу придумал Эдвард де Боно, доктор медицинских наук, доктор философии Кембриджского университета, специалист в области развития практических навыков в области мышления [10]. Это упражнение позволяет преподавателю взглянуть на урок глазами студентов, проанализировать его с точки зрения ценности для каждого студента. Для студентов наиболее важными будут графы «П» и «И», так как в них будут содержаться памятки о той информации, которая может им когда-нибудь пригодиться. В конце занятия можно дать студентам небольшую анкету, которая позволяет осуществить самоанализ, дать качественную и количественную оценку занятию. Некоторые пункты можно варьировать, дополнять, это зависит от того, на какие элементы занятия обращается особое внимание. Можно попросить студентов аргументировать свой ответ.

1. На семинаре/лекции я работал

2. Своей работой на семинаре/лекции я

3. Занятие для меня показался

4. За семинар/лекцию я

5. Мое настроение

6. Материал семинара/лекции мне был

7. Домашнее задание мне кажется   активно / пассивно
доволен / не доволен

коротким / длинным
не устал / устал
стало лучше / стало хуже
понятен / не понятен
полезен / бесполезен
интересен / скучен
легким / трудным
интересно / не интересно

Для оценивания учащимися своей активности и качества своей работы на семинаре/лекции предлагаю студентам на листочке условно отмечать свои ответы:

«V» - ответил по просьбе преподавателя, но ответ неправильный
«W» - ответил по просьбе преподавателя, ответ правильный
«|» - ответил по своей инициативе, но ответ неправильный
«+» - ответил по своей инициативе, ответ правильный
«0» - не ответил.

Обсуждая в конце семинара/лекции результаты своих наблюдений, студенты смогут объективно оценить свою активность и качество работы. Для того, чтобы закончить семинар/лекцию на положительной ноте можно воспользоваться одним из вариантов упражнения «Комплимент» (Комплимент-похвала, Комплимент деловым качествам, Комплимент в чувствах), в котором студенты оценивают вклад друг друга в семинар/лекцию и благодарят друг друга и преподавателя за проведенный семинар/лекцию. Такой вариант окончания семинара/лекции дает возможность удовлетворения потребности в признании личностной значимости каждого.

Концепция развивающего обучения предполагает научить студентов работать в разных режимах (индивидуальный, групповой, коллективный). Коллективная учебная деятельность создает условия для овладения иноязычным общением. Поэтому рефлексивная деятельность, как любая другая, может организовываться в индивидуальной и групповой форме. Чтобы показать студентам, как они работали в группе, каков уровень их коммуникации, анализируется не только результат, но и процесс работы, который можно оценить по следующему алгоритму:

Как общение в ходе работы влияло на выполнение задания?
– делало её более эффективной
– тормозило выполнение задания

– не позволило точно выполнить задачу, испортило отношения в группе

На каком уровне в большей степени осуществлялось общение в группе?

обмен информацией

взаимодействие

взаимопонимание

были равномерно задействованы все уровни

Какого уровня коммуникативные трудности испытывали участники группы при выполнении задания?

недостаток информации

недостаток средств коммуникации (речевых образцов, текстов и др.)

трудности в общении

Какой стиль общения преобладал в работе?

ориентированный на человека

ориентированный на выполнение задания

Сохранилось ли единство группы в ходе выполнения задания?

в группе сохранилось единство и партнерские отношения

единство группы в ходе работы было нарушено

Кто или что сыграло решающую роль в том, что произошло в группе?

лидер, выдвинувшийся в ходе работы

нежелание наладить контакт большинства участников группы

непонимание задачи, поставленной для совместной работы сама задача оказалась неинтересной, трудной [3].

Рефлексивная контрольно-оценочная деятельность при организации коллективно-учебной деятельности в группе предполагает включение каждого студента в действие взаимоконтроля и взаимооценки. Для этого используются оценочные карты, цель которых – научить адекватно оценивать себя и других. Можно предложить студентам сделать краткие записи – обоснования оценки в виде похвалы, одобрения, пожелания и т.д. Все, что делается на уроке по организации рефлексивной деятельности – не самоцель, а подготовка в сознательной внутренней рефлексии развитию очень важных качеств современной личности: самостоятельности, предприимчивости и конкурентоспособности.

Однако процесс рефлексии должен быть многогранным, так как оценка должна проводиться не только личностью самой себя, но и

окружающими людьми. Таким образом, рефлексия на семинаре/лекции – это совместная деятельность студентов и преподавателя, позволяющая совершенствовать учебный процесс, ориентируясь на личность каждого студента.

Список использованной литературы:

1. Абульханова – Славская К.А. *Стратегия жизни*. – М.: Мысль, 2001.
2. *Акмеология: Методология, методы и технология*. – М.: РАГС, 2008.
3. Бодалев А.А. *Психология общения*. – М.: Изд-во «ИПП»; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996.
4. Давыдов В.В., Зак А.З. *Проблемы рефлексии: Современные комплексные исследования*. – Новосибирск, 2007.
5. Деркач А.А. *Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека*. – М.: РАГС, 2000.
6. Коджасперова Г.М. *Культура профессионального самообразования педагога*. – М., 2004.
7. Маркова А.К. *Психология труда учителя*. – М.: Просвещение, 2003.
8. Семенов И.Н., Степанов С.Ю. *Типы взаимодействия наук и методологические ориентации в психологии творчества рефлексии* // В кн.: *Наука о человеке*. – М., 2009.
9. *Социально-перцептивная компетентность в профессиональном общении*. – М.: МГУПП, 2009.
10. Степанов С.Ю. *Психология творческой уникальности человека*. – М.: ИП РАН, 2008.

«ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИГРЫ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ»

*Науанова К.М. кандидат философских наук, доцент ЗКГУ им.М.Утемисова,
Есеева Г.Н. старший преподаватель
ЗКГУ им.М.Утемисова*

Игра предстает как наиболее яркое и привлекательное явление культуры. Она сопровождает и пронизывает всю культуру. Все важнейшие виды деятельности человеческого сообщества переплетаются с игрой. Игра- это прежде всего свободная деятельность и она необходима человеку как выражение его внутреннего творческого потенциала. Голландский историк культуры Й.Хейзинга в книге «Человек играющий» рассматривает игру как выражение самой сущности человека. Уже на ранних стадиях его становления и развития игра становится и способом овладения природой и сущностью творчества человека. Благодаря игре человек преобразовывал природу и заставлял ее служить своим интересам. На этой стадии архаическое общество играет так, как играет ребенок. Те виды деятельности, которые прямо направлены на удовлетворение жизненных потребностей, находили себе игровую форму. Посредством игр деятельность приобретала высшую ценность и теряла биологическую суть. В этих играх человек выражал свое понимание жизни и мира. Затем в игру проникают сакральные элементы в следствии возрастания роли религии в жизни людей, действия которых приобретают значение священного акта. «Фантастические обряды первобытных народов, ведические культы, обремененные мудростью упанишад, мистические ритуалы египетских жрецов, орфические и элевсинские мистерии были проникнуты духом игры.» [1]

Е.Финк в работе «Основные феномены человеческого бытия» пишет о том, что игра, охватывая всю человеческую жизнь до самого основания, определяет существенным образом бытие человека, способ его понимания бытия. Он подчеркивает, что она пронизывает все другие основные феномены человеческого существования и является возможностью бытия человека. Игра присуща только человеку. Она возвышает человеческую суть над природным царством и через игру человек неустанно отделяет себя от природы.

Финк выделяет ее важнейшие черты. Игра - это импульсивное, спонтанно протекающее действие. Чем меньше мы сплетаем игру с другими жизненными устремлениями, чем бесцельней игра, тем раньше мы находим в ней малое, но полное в себе счастье, удовлетворение. Игра есть фундаментальная особенность нашего существования. Он пишет: «каждый знает игру по своей собственной жизни, имеет представление об игре, знает игровое поведение ближних, бесчисленные формы игры, знает общественные игры, цирцеевские развлекательные представления, развлекательные игры и несколько более напряженные, менее легкие и привлекательные, нежели детские игры, игры взрослых; каждый знает об игровых элементах в сферах труда и политики, в общении полов друг с другом, игровые элементы почти во всех областях культуры». [2]

Таким образом, западные философы, обращаясь к проблеме бытия человека, считают, что игра укоренена в самую сущность человека. Более того, многие из них обращают внимание на то, что человек, как особое существо и культура возникали и формировались исключительно благодаря игре.

Вследствие этого многие культурологи и педагоги усматривают истоки образования и научения, раскрытия творческого потенциала человека в его способности к игровой деятельности. Они связывают культуру и овладение ею человеком с игрой. И потому процесс социализации личности, усвоение ею достижений человечества и его опыта может протекать также и через игровую деятельность. Игра становится социальным «лифтом», через который культура утверждает себя в жизни людей. Образование, как способ утверждения культуры в обществе, предполагает использование игры, ибо сама культура носит игровой характер. Проблема игры становится наиболее актуальной в условиях информационного общества.

В настоящее время человеческое общество живет в период, который характеризуется небывалым ростом и стремительностью информационных потоков. Это относится ко всем сферам жизнедеятельности общества. К известным видам ресурсов – материальным, трудовым, энергетическим, финансовым – прибавился новый – информационный. Появление глобальных сетей и технологий мультимедиа создало фантастические возможности для интеллектуального и культурного развития человека. Процесс информатизации казахстанского общества, всех его сфер, требует

глубокого и системного научного анализа возможностей использования компьютерных технологий и в сфере подготовки специалистов современного типа. Это даст возможность создания и широкого применения современных информационных технологий адекватных требованиям не только социальной сферы, но и высшего образования.

Кредитная технология обучения привела к усилению интенсивности интеллектуального труда преподавателей и студентов, уплотнению и ускорению учебного процесса и в условиях расширения информационных и технических возможностей самостоятельного изучения студентами многих тем и проблем учебных дисциплин возникает необходимость развития творческих способностей студентов. Ответом на эту потребность является игра, позволяющая применять компьютерные технологии. Их использование становится наиболее распространенным методом преподавания в современной системе образования. Компьютерные технологии имеют неограниченные возможности и ресурсы, что позволяют более рационально и эффективно проводить не только лекционные и практические занятия, но и осуществлять проверку знаний студентов и их информированность в области научных достижений по избранной специальности. В гуманитарных дисциплинах использование компьютерных технологий является наиболее сложным, так как гуманитарное знание органично включает в себя ценностный аспект, носит мировоззренческий характер и требует понимания студентами смысла изучаемых дисциплин. Поэтому применение компьютерных технологий должно учитывать специфику гуманитарного знания, способность студента осмысленно излагать свои знания.

Их применение позволяет продемонстрировать возможности эффективной и рациональной организации учебного процесса, повысить познавательный интерес студентов к изучаемой дисциплине. Работа с компьютерами ведет к эффективному и рациональному использованию времени, отводимое на занятие.

Интеллектуальные игры на основе использования информационных и компьютерных технологий позволяют улучшить организацию и качество семинарских занятий и СРСП по изучаемой дисциплине. Эта форма содержит в себе и воспитательный потенциал и способствуют выработке нового отношения к учебе, формируют новую мотивацию обучаемого и соревновательную среду подготовки

специалистов, их состязательный дух. Проведение контроля знаний посредством игры направлено на формирование у студентов навыков и умений самостоятельной работы со справочными материалами, научными текстами и др. источниками. Интеллектуальная игра позволяет влиять на формирование у студентов нового типа рациональности, а именно научной рациональности, основу которой составляет техника и умения формулировать вопросы и задания четко, лаконично, ясно и доступно формирование у студентов умений производить целевой отбор необходимого материала.

Игры позволяют превратить серьезную интеллектуальную деятельность в яркое зрелище, в увлекательное состязание, праздник. Именно поэтому в интеллектуальные игры с интересом играют не только школьники, но и студенты. Интеллектуальная игра это индивидуальное или (чаще) коллективное выполнение заданий, требующих применения продуктивного мышления в условиях ограниченного времени. Она объединяет в себе черты как игровой, так и учебной деятельности - она развивает теоретическое мышление, требуя формулирования понятий, выполнения основных мыслительных операций (классификации, анализа, синтеза и т. п.).

Интеллектуальная игра – это прекрасное средство мотивации к самостоятельной поисковой и исследовательской деятельности. Правильно организованная интеллектуальная игра способна сплотить коллектив студентов, повысить мотивацию к изучаемому предмету, интеллектуальному досугу

Преимуществом интеллектуальных игр является то, что в их основе лежат не предметные знания, а «компетенции», т.е. то, что определяет способность человека свои знания и умения применять в конкретных ситуациях.

Основной целью проведения игр является развитие у студентов творческих способностей, раскрытие интеллектуального потенциала и выявление новых талантов. Участие в различных состязаниях позволяет им расширить свой кругозор, применить собственные знания, эрудицию и логическое мышление, применять игроками своего интеллекта или эрудиции, проявить умение принимать решения в нестандартной ситуации в условиях ограниченного времени. Интеллектуальные игры как площадка личностного самовыражения учащихся позволяют им максимально проявлять свои способности, проверять качество своих знаний

Игровая технология дает возможность в значительной мере усилить воспитательный процесс, который определяется теми благоприятными обстоятельствами, в которых оказываются ее участники – игроки. Игра создает прекрасную возможность для активного межличностного воздействия, т.к. играть – значит вступать во взаимодействие с партнерами, игра – это своего рода полигон для общественного и творческого самовыражения.

Важно, чтобы игра помогала обучающимся испытать чувство сопричастности к тем ценностям и научным понятиям, которые отражают опыт и мысль всего человечества. Такая игра учит мыслить так, как это свойственно для думающего человека. Интеллектуальная игра это индивидуальное или (чаще) коллективное выполнение заданий, требующих применения продуктивного мышления в условиях ограниченного времени. Интеллектуальные игры объединяют в себе черты как игровой, так и учебной деятельности - они развивают теоретическое мышление, требуя формулирования понятий, выполнения основных мыслительных операций (классификации, анализа, синтеза и т. п.).

Интеллектуальная игра – это прекрасное средство мотивации к самостоятельной поисковой и исследовательской деятельности. Правильно организованная интеллектуальная игра способна сплотить коллектив, повысить мотивацию к изучаемому предмету, интеллектуальному досугу.

На учебных занятиях (семинарах, СРСП) по дисциплине «Новая история стран Европы и Америки» применялась такая популярная интеллектуальная игра как «Своя игра». Технология компьютерного контроля знаний студентов как средство эффективной проверки уровня и качества их подготовки к занятиям в форме игры позволяет повысить познавательный интерес к дисциплине. Участниками игры являлись студенты 1 курса специальности «Международные отношения», студенты 3 курса специальности «История». Дисциплина «Новая история стран Европы и Америки» является базовой для студентов данных специальностей. Показателем эффективности этой игры являются заинтересованное участие всех студентов группы в игре, ее тиражируемость как внутри данных дисциплин, так и по другим гуманитарным дисциплинам специальностей «Международные отношения», «Регионоведение», «История». Игра «Своя игра» была представлена в двух раундах и финала, вопросов - аукцион, вопросов «кот в мешке». Всего было

разработано 72 вопроса и задания. При необходимости можно ввести в игру третий раунд или дополнительные вопросы в первый и второй раунды. Компьютерные технологии позволяют это сделать. Вопросы охватили почти все наиболее актуальные темы по новой истории европейских стран XVII- XVIII в.в.: Английская революция XVII в., Великая французская революция XVIII в., Североамериканская революция XVIII в., Конституция США, Международные отношения XVII- XVIII в.в., Война за испанское наследство, Война за австрийское наследство и др. Все задания сформулированы в вопросительной форме и направлены на получение четких и ясных ответов. Вопросы отличаются лаконичностью формулировок, содержат исходную информацию, что позволит студентам в поисках ответов опираться не только на свою память, но и на свои аналитические способности. В оформлении игры использованы наиболее оптимальные цветовые эффекты, анимация, которые учитывают степень освещенности аудитории (можно использовать при дневном и искусственном освещении), возможности зрительного восприятия студентами изображений на экране.

Для студентов, обучающихся по специальности «международные отношения» важно уметь анализировать и принимать решения по важнейшим проблемам, имеющим место в современных международных отношениях. Проведение занятий для студентов данной специальности способствует эффективному усвоению современной геополитики, логики изменения геополитических процессов, закономерностей и тенденций международных отношений. Так, в числе наиболее удавшихся и интересных, осуществленных в нашей практике, можно отметить итоговый урок по дисциплине «Теория и практика современных переговоров», для студентов специальности «международные отношения», проводившийся в форме ролевой игры – «Форума прикаспийских государств. Студенты второго и третьего курсов были разделены на пять подгрупп, каждая из которых представляла одну из прикаспийских стран. Задача «представителей» государств состояла в освещении позиции страны относительно решения статуса Каспийского моря. Главной задачей форума было подписание общего документа, с согласованием всех его пунктов. Подобным образом было проведено итоговое занятие по дисциплине «История международных отношений в новейшее время» для студентов обучающихся по специальности «международные отношения». Студенты были разделены на подгруппы, каждая из

которых представляла позиции ведущих мировых держав – Китая, России, США, Великобритании, Японии по глобальным проблемам современности. В такой же форме проводилось занятие по дисциплине «История международных отношений в новое время». Студенты были разделены на подгруппы, каждая из которых представляла колониальную политику ведущих мировых держав в новое время: аргументировали необходимость захвата той или иной колонии, обозначали формы колониальной политики, отношение к покоренным народам, работали с картами и т.д.

Игровая форма обучения может очень эффективно применяться для воссоздания исторических событий, «вхождения в образ» исторических личностей. К примеру, на семинарском занятии по дисциплине «История древнего мира», проводилась ролевая игра на тему «Народное собрание в Афинах». Студентам заранее были распределены роли афинских политических деятелей - Солона, Писистрата, Клисфена, Перикла. На занятии студенты выступали от имени того или иного деятеля, освещали их реформы, биографические сведения, деятельность. Остальные студенты должны были оценить, какая реформа больше отвечает интересам афинского общества. Во время занятия также была проведена процедура голосования - «остракизма», проводившегося в древности для изгнания из Афин, граждан создающих угрозу демократическому устройству полиса.

В процессе всех указанных занятий, студенты изучали фактический материал, развивали навыки поиска необходимых для исследования источников и соответствующей научной литературы; отбора, проверки, анализа фактов, логичного изложения материала, осваивали умение работать сообща, аргументировать свою точку зрения и позицию. Все это дало возможность для осуществления одной из важнейших задач инновационных технологий обучения, согласно которой студент должен перейти из пассивного потребителя знаний в активного их творца, умеющего сформулировать проблему, проанализировать пути ее решения, найти оптимальный результат и доказать его правильность.

Конечно, применение игровых форм проведения занятий не исчерпывается только приведенными нами примерами. Существуют множество других игр, информационные и компьютерные технологии предоставляют преподавателям большие возможности для творческого поиска.

Список использованной литературы:

1. Хейзинга Й. «*Homo Ludens*» («Человек играющий») - М., 1992. - С.39
2. Финк Е. «Основные феномены человеческого бытия» // *Проблема человека в западной философии: Переводы /Сост. и послесл. П.С.Гуревича.-М., 1988.-С.361.*

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ СРЕДСТВ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ ИСКУССТВ

Жулягина Г.В.

*преподаватель кафедры «Изобразительное
искусство и дизайн»*

Дисциплина «История искусств» имеет особую важность для формирования у студентов художественного вкуса, кругозора, умения ориентироваться в стилях и направлениях искусства, развития творческих способностей, освоения художественных методов великих художников и зодчих. Курс включает в себя знания по истории изобразительного искусства: живописи, графики, скульптуры, декоративно-прикладного искусства, а также знакомит с архитектурными памятниками, их стилевыми и конструктивными особенностями. Исторический аспект дисциплины охватывает период от первобытного общества до искусства 20 века и освещает его развитие в различных странах. Использование мультимедийных технологий в обучении призвано значительно повысить эффективность преподавания, основной целью которого является совершенствование навыков анализа произведений искусств и увеличения зрительной базы студента.

Особенно эффективно в этом процессе использование мультимедийных технологий, так как обучение сопровождается огромным количеством иллюстраций. Для лучшего усваивания материала необходимо применять данные методы и средства, способствующие активному вовлечению студента в освоение предмета. Данная технология применялась в учебном процессе на кафедре «Изобразительное искусство и дизайн» по специальности Дизайн среди студентов I курса в течение 2016-2017 и 2017-2018 учебных годов.

В качестве ресурсов данной технологии использовались фонды библиотек ЗКГУ им.М.Утемисова, электронные программы по истории искусства и музеям мира, находящиеся в открытом доступе в интернете, авторские видеолекции по истории искусства, созданные в лаборатории учебного телевидения и графического проектирования ЗКГУ им.М.Утемисова, а также учебное пособие «История искусства и архитектуры», подготовленное к изданию автором инновационного проекта.

Во время учебного процесса использовалась интерактивная доска, находящаяся в 314 кабинете 7-го корпуса ЗКГУ, в качестве наглядного иллюстративного сопровождения лекций, как глоссарий помогающий в написании сложных исторических названий, имен и терминов, проводилось контрольное тестирование по определению авторства памятников скульптуры и живописи. Интерактивная доска используется и как обычная доска, на которой могут фиксироваться текущие записи преподавателя на занятии (тема занятия, вопросы к семинару, наименования стилей, художественных направлений, имена художников, названия произведений). А также как демонстрационный экран (показ слайдов, презентаций, фильмов) – визуализация учебной информации изучаемого материала по истории искусства; а также компьютерное моделирование объектов изучения, например, схемы устройства памятников архитектуры определенных эпох, стилей. Важно использование доски и как интерактивного инструмента – это продуманная заранее работа с заготовленной в цифровом виде информацией, например, с тестовыми материалами по дисциплине.

Видеолекции отражают полный теоретический материал по данной дисциплине, снабжены иллюстрациями и вполне могут использоваться в самостоятельной работе студентов. Для отчетности студенты готовили презентации по персоналиям художников и определенным историческим эпохам, а также в течении семестра написаны не менее шести рефератов с иллюстрациями. Студентам предоставлено большое количество литературы по Истории искусств в электронном виде, и программы для их чтения, предложены к освоению интерактивные программы по музеям мира, способствующие наглядному ознакомлению с мировым художественным наследием. Рекомендован список художественных и документальных фильмов о творчестве художников, расширяющий кругозор студента, знакомящий с историческими особенностями

разных эпох, общественно-политическими и социальными условиями в которых протекала их творческая деятельность.

Учебное пособие «История искусства и архитектуры» предназначено для студентов высших учебных заведений специальности 5В042100 Дизайн и разработано в соответствии с типовой программой дисциплины. История искусств 1. Пособие может использоваться также студентами специальностей Декоративное искусство, Изобразительное искусство и черчение и любых других гуманитарных специализаций, преподавателями вузов, школ и средних специальных образовательных учреждений.

Учебник разработан на основе классических академических учебных пособий с учетом современных достижений в истории искусства, архитектуры и декоративно-прикладного искусства. В подаче материала соблюдена хронология исторических событий, раскрыты общественные предпосылки возникновения тех или иных направлений и течений в искусстве, религиозные аспекты и технологические достижения в живописи и архитектуре. Тематика пособия включает в себя историю зарубежного искусства со времен первобытного общества до настоящего времени и охватывает страны Европы, дальнего и ближнего востока, Россия древнерусского периода. Особое внимание уделяется истории архитектурных памятников, развитию конструктивных решений, особенностям сложившихся художественных исторических стилей. Учебник богато иллюстрирован и наглядно раскрывает достижения изобразительного искусства и архитектуры.

По итогам изучения курса Истории искусств с использованием данной интерактивной технологии студенты показали хорошие результаты на рубежном рейтинговом контроле и экзамене. Предлагается использовать эту технологию для изучения таких предметов как, «История, теория изобразительного искусства», «История материальной культуры и дизайн», «История архитектуры», «История стиля», «Музеи мира», «История интерьера» и других подобных курсов, требующих визуального наглядного сопровождения. Данная технология способствует эффективному усвоению материала, свободной ориентации и художественных стилях и направлениях изобразительного искусства, способствует вовлеченности студента в процесс изучения предмета и вырабатывает навыки самостоятельной работы, творческого научного поиска.

Список использованной литературы:

1. <https://infourok.ru/prakticheskoe-ispolzovanie-multimediynih-tehnologiy-v-prepodavanii-iskusstva-i-mirovoy-hudozhestvennoy-kulturi-458569.html>
2. <https://nsportal.ru/kultura/muzykalnoe-iskusstvo/library/2015/08/03/ispolzovanie-multimediynih-tehnologiy-v-0>
3. <http://sias.ru/publikations/kultura/2014-3/yazyki/843.html>
4. <https://www.pedmasterstvo.ru/categories/4/articles/1605>
5. <http://www.bestreferat.ru/referat-2435ll.html>

ПРОВЕДЕНИЕ ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ЗАНЯТИЙ ПО ДИСЦИПЛИНЕ «ЭКОНОМИКА ПРЕДПРИЯТИЙ»

*А.Б.Егзалиева, старший преподаватель
кафедры экономики и менеджмента,
магистр экономических наук*

Повышение качества высшего образования в настоящее время является одной из актуальных проблем не только для Казахстана, но для всего мирового сообщества. Решение этой проблемы связано с модернизацией образования, осмысления специфики и оптимизацией способов и технологий организации образовательного процесса.

Полноценная профессиональная подготовка будущих специалистов невозможна без обеспечения компетентностного и практико-ориентированного подходов в обучении, которые возможно реализовать в условиях разумного сочетания фундаментального образования и профессионально подготовки. В рамках Болонского процесса европейские университеты в разной мере и с различающимися степенями энтузиазма осваивают компетентностный подход, который рассматривается как своего рода инструмент усиления социального диалога высшей школы с миром труда, средством углубления их сотрудничества и восстановления в новых условиях взаимного доверия.

Компетентностный подход предполагает, что основной акцент делается не просто на получении студентами некоторой суммы знаний, умений и навыков, но и на формировании системного набора профессиональных компетенций. Источником формирования такого

подхода являются объективные требования современной «экономики знания» (И. Фрумин), в которой более значимыми для успешной профессиональной деятельности являются не разрозненные знания, но обобщенные умения решать жизненные и профессиональные проблемы.

В системе высшего образования существует несколько подходов к практико-ориентированному образованию. Одни авторы (Ю. Ветров, Н. Клушина) практико-ориентированное образование связывают с организацией учебной, производственной и преддипломной практики студента с целью его погружения в профессиональную среду, соотнесения своего представления о профессии с требованиями, предъявляемыми реальным бизнесом, осознания собственной роли в социальной работе. Другие авторы (П. Образцов, Т. Дмитриенко) считают наиболее эффективным внедрение профессионально-ориентированных технологий обучения, способствующих формированию у студентов значимых для будущей профессиональной деятельности качеств личности, а также знаний, умений и навыков, обеспечивающих качественное выполнение функциональных обязанностей по избранной специальности. Некоторые авторы (А. Вербицкий, Е. Плотникова, В. Шерилнева и др.) становление практико-ориентированного образования связывают с использованием возможностей контекстного (профессионально направленного) изучения профильных и непрофильных дисциплин.

Образование не может быть практико-ориентированным без приобретения опыта деятельности, уровень которого более точно определяется методами компетентностного подхода. Компетентностный подход ориентирован, прежде всего, на достижение определенных результатов, приобретение значимых компетенций. Овладение же компетенциями невозможно без приобретения опыта деятельности, т. е. компетенции и деятельность неразрывно связаны между собой. Компетенции формируются в процессе деятельности и ради будущей профессиональной деятельности. В этих условиях процесс обучения приобретает новый смысл, он превращается в процесс учения/научения, т. е. в процесс приобретения знаний, умений, навыков и опыта деятельности с целью достижения профессионально и социально значимых компетентностей.

Целью практико-ориентированного обучения является интенсификация процесса поиска, получения и накопления новых знаний, умений и профессиональных компетенций.

Результатом практико-ориентированного подхода в обучении должен являться специалист, способный эффективно применять в практической деятельности имеющиеся у него компетенции.

Значение экономической подготовки специалиста обусловлено потребностями государства в подготовке трудоспособных специалистов обусловлено потребностями государства в подготовке трудоспособных специалистов в данной отрасли, а также кадров которые будут востребованы на рынке труда.

Так, на занятиях по «Экономике предприятия» применяются практико-ориентированные формы организации занятий:

1.«Фабрика-специалистов» - состязательная игра, целью которой является получение практических навыков в экономической сфере, и получение реальной работы по специальности. В игре моделируются процессы ведения экономической деятельности, на данном примере у участников будут сформированы навыки ведения экономических анализов, управленческих навыков и т.п. Сюжет игры основан на том, что после каждого лекционного занятия, где преподавателем объясняется теоретический материал, на практических и семинарских занятиях, преподаватель проверяет студентов заранее подготовленными заданиями пройденную тему. В этой игре нет командной работы и поэтому каждый студент отвечает самостоятельно. После проверки, преподаватель раздает всем одинаковые задания (дать развернутый ответ по какому-либо экономическому вопросу, найти наиболее эффективный способ решения конкретной ситуации и т.п.). Подводя итоги в конце занятия, преподаватель отмечает студентов, которые справились на данный момент времени лучше всех и отмечает у себя в журнале, ставит баллы. Итак, проводятся все семинарские и практические занятия в такой игровой форме. В конце семестра на второй этап игры приглашаются гости (это могут быть действительные сотрудники бухгалтерских служб, экономисты, руководители и др.), которые проводят мини-опрос, собеседование, на предмет определения, полученных учащимися необходимых компетенций. Последним этапом данной игры является презентация собственного проекта по конкретной проблематике. Приглашенные гости, а также преподаватель путем совещания выносят решение по поводу

назначения победителя. Победитель награждается дипломом, главным подарком для выпускника-возможность пройти стажировку в одной из договоренных организаций.

2.Занятие - «Обзор прессы». Данная форма может применяться как на лекционных, так и на семинарских занятиях. «Обзор прессы» подразумевает ознакомление с последними новостями из мира экономики, бизнес-процессов, что обусловлено слабой вовлеченностью студентов в новинки экономических процессов и других вопросов. Занятие «Обзор прессы» также предполагает дискуссионную работу, за счет чего у студентов также повышается творческий и научный интерес.

3.«Большая пресс-конференция» или «Актуальное интервью» с участием специалиста из реальной профессиональной среды. Студенты всегда с интересом и азартом задают вопросы реальным специалистам из профессиональной среды, но по факту не так часто это происходит. В связи с этим, предлагаем новую практико-ориентированную форму организации занятий с участием студентов и профессионального специалиста. Данная форма может проводиться как на лекции, так и на практике. Преподавателем приглашается профессионал из рабочей среды, для того чтобы он ответил на актуальные вопросы студентов, связанные с профессиональной деятельностью интервьюера. Важным, предполагается учесть все тонкости пресс-конференции. Студенты должны заранее подготовить свои вопросы. Для того чтобы все было организовано, студенты могут задать свой вопрос лишь по поднятию таблички со своим именем, тогда приглашенный гость может сам выбрать и обратиться к студенту. Вопросы должны быть правильно, грамотно и четко сформулированы, чтобы приглашенному гостю не пришлось переспрашивать вопрос. Во время такой формы проведения занятия студент может узнать достаточное количество тонкостей в своей будущей профессии. Данную форму занятия можно проводить 1-2 раза в год. Этого достаточно, для того чтобы актуализировать роль выбранной профессии. Предлагаемые мероприятия должны привести к следующим результатам:

1.Сформировать универсальные профессионально важные качества и умения: рефлексивные, исследовательские, коммуникативные, презентационные, умения и навыки работы в сотрудничестве.

2.Повысить учебную мотивацию.

3.Повысить успеваемость.

4.Сформировать практические знания, умения и навыки, необходимых в реальной профессиональной среде.

Таким образом, следует отметить, для того чтобы удовлетворить потребность общества в компетентных специалистах необходимо выстроить процесс обучения так, чтобы студенты получили те знания, которые им в действительности будут нужны в реальной профессиональной среде. Важно отметить, что, несмотря на существенные недостатки традиционной формы обучения, получение глубоких теоретических знаний также важны, главное не применять ту или иную форму занятий постоянно. Необходимо помнить, только при грамотном чередовании разнообразных форм, методов, технологий процесса образования, реализация практико-ориентированного обучения даст эффективный результат.

Список использованной литературы:

1.Агарков, А.П. Экономика и управление на предприятии / А.П. Агарков [и др.]. - М.: Дашков и Ко, 2013. - 400.

2.Бабук, И.М. Экономика промышленного предприятия / И.М. Бабук, Т.А. Сахнович. - М.: ИНФРА-М, 2013. - 439 с.

3.Баскакова, О.В. Экономика предприятия (организации) / О.В. Баскакова, Л.Ф. Сейко. - М.: Дашков и К, 2013. -372 с.

4.Горфинкель, В.Я. Экономика предприятия / В.Я. Горфинкель. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013. - 663 с. Клочкова, Е. Н. Экономика предприятия / Е. Н. Клочкова, В. И.

5.Кузнецов, Т. Е. Платонова. - М.: Юрайт, 2014.- 448 с. Экономика и финансы предприятия / под ред. Т.С. Новашиной. - М.: Синергия, 2014. – 344

МЕТОДИКА РЕШЕНИЯ РАСЧЕТНЫХ ЗАДАЧ ПО ХИМИИ

Мизанова И.В.
преподаватель, магистр

Естественно-научное образование всегда играло ведущую роль в процессах обучения, воспитания и развития учащихся. Важным его компонентом является химическое образование, повышение эффективности и качества которого невозможно без приобретения учащимися навыков решения химических задач.

Решение задач занимает в химическом образовании важное место, так как это один из важных приемов обучения, посредством которого обеспечивается более глубокое и полное усвоение учебного материала по химии, вырабатываются умения и навыки самостоятельного применения приобретенных знаний.

Систематическое изучение химической науки должно сочетаться с самостоятельным поиском решения малых, а затем и больших проблем. Поэтому студент, выбравший химическую специальность, должен овладеть в совершенстве простейшими приемами умственной деятельности и развить логическое и творческое мышление.

Психологические исследования проблемы обучения решению задач показывают, что несформированность умений является следствием причин, которые обучающиеся не принимают во внимание. Зачастую не всегда анализируют содержание задачи, ее осмысление и обоснование, не вырабатывают общие подходы к решению, не определяют последовательность действий. Ошибкой в данном случае является то, что на первое место при решении задач ставится получение ответа любым действием, а не объяснения хода решения.

Для тех, кто сможет преодолеть эти недостатки, решение задач не будет вызывать особых трудностей. Процесс решения станет увлекательным и будет приносить удовлетворение.

Умение решать задачи развивается в процессе обучения, и развивать это умение можно только одним путем – постоянно, систематически решать задачи. Умение решать задачи – интегрированный показатель степени овладения знаниями по химии, физике, математике и, несомненно, мыслительных способностей

учащихся. Поэтому решение задач – это не только один из ведущих приемов обучения, но и самый информативный способ контроля.

Как известно, процесс обучения предусматривает сочетание 3-х основных функций. Также эти функции учитываются и при решении задач по химии включает не только рациональные приемы мышления, обобщение знаний, но и развивает самостоятельность и навыки самоконтроля. Образовательная функция задач выражается в том, что в процессе их решения закрепляются и совершенствуются химические понятия о веществах и процессах. Также решение задач играет важную роль в воспитании трудолюбия, целеустремленности, формирования мировоззрения и реализации межпредметных связей.

Поэтому в решении задач должен соблюдаться единый методический подход. Одна сторона этого подхода – обучение учащихся решению задач. Другая сторона – самостоятельное решение задач обучающихся.

Подбирая задачи по химии вначале необходимо оценить их методически с точки зрения разных целей:

- какие понятия, законы, теории и факты должны быть закреплены в решении конкретной задачи;

- какие приемы решения задачи должны быть сформированы;

- какие мыслительные приемы должны быть развиты в процессе решения задачи;

- какие дидактические функции выполняет решение данной задачи (повторение, обобщение, закрепление нового материала или проверка знаний).

В настоящее время имеется достаточное количество задач, соответствующих образовательной программе, но, не смотря на это необходимо пользоваться определенной методикой выбора задач.

Для того чтобы решить выбранную химическую задачу также необходимо определить алгоритм решения или построить логико-структурированную схему, при этом необходимо учитывать, что задача может быть решена несколькими способами. Чаще всего эта схема предусматривает следующие этапы:

- ✓ задача;
- ✓ анализ условия задачи;
- ✓ план решения задачи;
- ✓ реализация плана решения.
- Химизм в содержании условия задачи;
- работа с условиями данной задачи;

- осмысление результата (вопроса) решения задачи;
- выбор способа ее решения.
- ✓ анализ решения.

В практике обучению решения задач также очень важно поощрять попытки учащихся найти разные варианты решения одной и той же задачи. Это даст возможность избежать шаблона, заставит логически мыслить.

В связи с тем, что значение химических задач возрастает, оставаясь важным методом обучения, а решение задач становится ведущим для формирования умений, навыков и развития личности учащихся, изучение методики решения задач по химии остается одним из главных компонентов в системе химического образования.

Список использованной литературы:

1. Ерыгин Д.П., Шишкин Е.А. *Методика решения задач по химии: Учеб.пособие для студентов пед.ин-тов по биол. И хим.Спец.- М.:Просвещение,1989.-176 с.*
2. *Методика решения задач по химии: учебно-методическое пособие.-Барнаул:Изд-во Алт.ун-та,2014.-44 с.*
3. *Расулова Г.Л. Методическая помощь учащихся в решении задач// Химия в школе.2005.№3.с.66-70.*
4. *Практикум по методике обучения химии в средней школе/П.И.Беспалов и др.М.:Дрофа,2007. – 222 с.*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ- ОРГАНИЗАТОРОВ КУЛЬТУРНО-ДОСУГОВОЙ РАБОТЫ

*Абуова Р.С.-ст.преп.каф.
«Хореография и культурно-досуговая работа»
ЗКГУ им.М.Утемисова*

Условия XXI века диктуют инновационный характер стратегии образовательной деятельности вуза, которая направлена на максимальное вовлечение научно-исследовательской работы в образовательный процесс, на применение новых технологий обучения, ориентированных на изменившиеся условия современного мира, на формирование новых комплексных, образовательных программ и подготовку решений для усовершенствования образовательных стандартов.

Сегодня одна из актуальных проблем – проблема качества образования, которая объединяет ученых-педагогов, учителей-практиков Республики Казахстан. Поистине бесценным богатством нашей земли являются люди, которые создают, творят, обеспечивают будущее нашего государства – педагогические работники вузов, средних специальных заведений, школ.

В настоящее время следует обратить внимание на решение вопроса подготовки специалиста, способного конкурировать на мировом рынке труда, повышения уровня профессионального мастерства педагогов.

В связи с этим имеется потребность в инновационных методиках, новых педагогических идеях, новом научном слове ученых-педагогов.

Превращение системы образования в РК за более чем 25 лет своей независимости в субъект рыночной экономики, а именно первый шаг на пути мирового стандарта образования. Подтверждением этого является реформирование системы образования в вузах, это переход от авторитарной системы образования к кредитной технологии обучения. А кредитная технология обучения – это образовательная технология, повышающая уровень самообразования и творческого освоения знаний на основе индивидуальности, выборности образования, получения знаний в виде кредитов. Учебные занятия студентов проводятся в творческой

форме, где чередуются активные, интерактивные методы изучения дисциплин, согласно госстандартов специальностей.

Использование в учебном процессе интерактивных методов обучения необходимо при подготовке специалистов «Организаторов досуга» так как образование становится увлекательным и востребованным, возрастает мотивация студентов.

К методам интерактивного обучения обычно относят дискуссию, эвристическую беседу, «мозговую атаку», деловую игру, ролевую игру, метод проведения тренингов. Выбор того или иного метода обучения определяется исходя из учебных задач, степени владения преподавателем той или иной методикой, контекста ситуаций.

Большой интерес у студентов вызывает деловая игра в рамках урока-интервью, урока-репортажа. Интерактивная деятельность на занятиях спецдисциплин предполагает организацию и развитие диалогового общения, которое ведет к взаимопониманию, взаимодействию, к совместному решению общих для каждого студента задач. В ходе общения студенты учатся критически мыслить, анализировать информацию, принимать продуманные решения, участвовать в дискуссиях. Для этого на занятиях организуются индивидуальная, парная, групповая работа, исследовательские проекты, используются творческие формы обучения.

Первый вопрос, который необходимо решать преподавателю, впервые встретившегося с учебной группой, это вопрос доверия, установление контакта со студентами.

Знакомясь с группой, преподаватель может рассказать нечто о себе как о человеке. Это позволяет студентам представиться преподавателю, рассказать о себе, устанавливая контакты со студентами, преподаватель способствует формированию группы как целого. Теоретическое изложение материала может осуществляться посредством лекции, эвристической беседы, дискуссии. Как можно чаще задавать вопросы студенческой аудитории, это проверка того понятно ли изложение материала, также позволяет студентам чувствовать себя активными участниками процесса обучения.

Для эффективного управления дискуссией необходимо знать одно правило: не критиковать высказанные точки зрения, не бросать упреки в незнании теории. Так как сама дискуссия – это процесс обучения, выяснение самых различных точек зрения. Чем смелее будут высказываться студенты, тем более плодотворной будет среда для воспитания будущих организаторов досуговой деятельности. А

свое несогласие преподаватель может высказать в некатегоричной форме («это моя субъективная точка зрения», «на мой взгляд ...») или задавая наводящие вопросы. Учебная дискуссия делает процесс учения коллективным, стимулирует познавательную деятельность студентов.

Интерактивные методы обучения предполагают высокую мотивацию, вовлеченность студентов. Поэтому после небольшой лекции, необходимо спросить у студентов об ожиданиях и опасениях в связи с тем, что они услышали, что ими не понято. Затем группа делится на 2-3 подгруппы, где вырабатываются общие мнения по заявленным вопросам. Работа в группах парах, тройках, т.е. малыми группами повышают качество занятий, позволяет обмениваться впечатлениями, мнениями, обсудить вопросы.

Решение ситуативных задач проходит более живо, интересно, эмоционально, если они составлены самими студентами. Тему выбирает студент, а преподаватель может дать алгоритм ситуационной задачи. В процессе поиска решения принимает участие вся группа.

За время работы команд преподаватель просит обратить внимание студентов на то, какую они играют роль в принятии общего решения. Как они отстаивают свою точку зрения, что они делают в большей степени: слушают собеседника или пытаются навязать свою точку зрения? Какие чувства они испытывают в процессе обсуждения? и т.д.

При традиционном понимании процесса обучения студент просто усваивает знания, которые ему сообщают, но в процессе проведения интерактивных игр, активизируются различные виды деятельности, Студенты приобретают знания в процессе собственной деятельности и ролевая позиция преподавателя из предметно-ориентированной, становится личностно-ориентированной.

Таким образом, интерактивные формы обучения выступают в качестве такой деятельности, в процессе которой происходит формирование предпосылок к переходу умственной деятельности студента на новый, более высокий уровень, а именно развивает коммуникативные умения и навыки. Содействует воспитанию, поскольку приучает работать в команде, снимает у студентов нервную нагрузку.

Интерактивные методы обучения призваны:

- создавать для студентов ситуацию успеха;
- вырабатывать в себе уважение к точке зрения собеседника;

-вырабатывать навыки организаторской работы, способствовать принятию решений, определение степени своего участия, соотнося его с личными, групповыми, общественными и государственными интересами;

-формировать навыки самостоятельной исследовательской работы;

-контроль знаний предполагает умение применять полученные знания и навыки на практике в реальных условиях;

-информацию усваивать не в пассивном режиме, а в активном, с использованием интерактивных циклов.

Образование в таком случае становится способом узнать себя и мир, жить сегодня и настоящей жизнью.

Список использованной литературы:

1. Бизяева С.А. *Игра как способ интерактивного обучения. Высшее образование, 2007 г. №9, с.24.*

2. Ильин Г.Л. *Теоретические основы проективного образования. Г.Казань, 1995 г.*

3. Зинурова Г.Р., Шватковский Л.С. *Возможные трудности при интеграции системы образования в кредитную технологию обучения. Высшее образование, г.Алматы, 2004, №3.*

4. Поляков С. *Шоу-технологии. М. Воспитательная работа, 2004 г., №2.*

5. Фейгенберг И.М. *Проблемные ситуационные задачи в подготовке специалиста. М., 1986 г.*

6. Часовский А.В. *Интерактивные методы обучения в преподавании Психологии здоровья. Инновации в образовании. М., 2004 г., №3.*

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РОБОТОТЕХНИКИ

Бекчурина А.Т

преподаватель, магистр

Целесообразными методами, используемыми в процессе реализации элективного курса по конструированию и программированию роботов, являются метод проектов, метод портфолио, метод взаимообучения, модульный метод и метод проблемного обучения.

Метод проектов как способ достижения дидактической цели через детальную разработку проблемы, которая должна завершиться вполне реальным, осязаемым, практическим результатом, оформленным тем или иным образом. Использование метода проектов позволяет развивать познавательные и творческие навыки учащихся при разработке конструкций роботов по заданным функциональным особенностям для решения каких-либо социальных и технических задач. Самостоятельная работа над техническим проектом дисциплинирует ребят, заставляет мыслить критически и дает возможность каждому учащемуся определить свою роль в команде. Работа над проектом разработки модели робота предполагает два взаимосвязанных направления: конструирование и программирование, таким образом, учащийся имеет возможность самостоятельного выбора сферы деятельности.

Создание портфолио достаточно важно в процессе обучения, так как во время его разработки обучающийся осмысливает свои достижения, осознает возможности и формирует собственное отношение к получившимся результатам.

Метод портфолио предполагает формирование структурированной папки, в которую помещают уже завершённые и специально оформленные работы. Они позволяют отразить образовательную биографию и уровень достижений ученика или группы учащихся. Этот метод помогает при формировании докладов на конференции школьников, при разработке модели робота для выступления на соревнованиях различного уровня, при разработке плана на учебный период и т. д.

Метод взаимообучения своими истоками уходит в коллективный способ обучения. Обучение есть общение обучающихся и обучаемых. Вид общения определяет и организационную форму обучения.

Исторический анализ показывает, что развитие способов обучения основывалось на применении различных видов общения. На занятиях элективного курса по конструированию и программированию роботов метод взаимообучения реализуется учениками самостоятельно, иногда даже без участия учителя. Разобравшись в решении какой-либо конструкторской задачи, учащиеся с удовольствием делятся своими знаниями с теми, кто испытывает затруднения при решении подобных задач. Таким образом, может сложиться ситуация, в которой учащиеся обучают самого учителя, что положительно влияет как на самооценку учеников, так и на отношения с учителем.

Сущность *метода модульного обучения* состоит в том, что обучающийся самостоятельно может работать с предложенной ему индивидуальной программой, включающей в себя целевой план действий, банк информации и методическое руководство по достижению поставленных дидактических целей. В основе инвариантных программ, являющихся важным компонентом модульного обучения, лежат модули, представляющие собой профессионально значимые действия (учебные элементы). Достоинством модульной системы является гибкость, вариативность, возможность ее адаптации к изменяющимся условиям.

Целесообразно содержание элективного курса по конструированию и программированию роботов разбить на следующие модули:

- основы конструирования;
- программирование;
- решение прикладных задач.

Формирование структуры модулей может иметь циклический характер

— тематика модулей повторяется через короткие (от недели до двух месяцев) или длинные (в пределах учебного года) промежутки времени. В темах конструирования и программирования одного временного периода удобно рассматривать задачи единых проектов, чтобы у учащихся сформировалось целостное представление о реализации той или иной модели робота.

Под проблемным обучением понимается совокупность таких действий, как организация проблемных ситуаций, формулирование проблем, оказание ученикам необходимой помощи в решении

проблем, проверка правильности решений и руководство процессом систематизации и закрепления приобретенных знаний.

Метод проблемного обучения основан на создании проблемной мотивации и требует особого конструирования дидактического содержания материала, который должен быть представлен как цепь проблемных ситуаций. Этот метод позволяет активизировать самостоятельную деятельность учащихся, направленную на разрешение проблемной ситуации, в результате чего происходит творческое овладение знаниями, навыками, умениями и развитие мыслительных способностей. Практически каждую задачу, решаемую в процессе конструирования и программирования роботов, можно представить в качестве проблемной ситуации. Активизируя творческое и критическое мышление, учащиеся способны оптимизировать собственное решение задачи.

СРАВНЕНИЕ МЕТОДИК ПРОГРАММИРОВАНИЯ

В настоящее время возникает **методическая проблема**, которая вскрывается при изучении программирования для роботов. Дело в том, что стандартная методика изучения программирования не позволяет учащимся программировать поведение робота для решения задач, связанных с перемещением по сложному лабиринту, движением по линии, перемещением предметов и т. п. Это связано с тем, что стандартная методика изучения программирования ориентирована на *структурное* программирование, а программирование для роботов требует знаний *параллельного* программирования.

Анализируя понятийный аппарат вузовского курса «Параллельное программирование», были выделены основные понятия:

- поток, процесс, блокировка, барьер, семафор;
- очередь сообщений;
- разделяемая память;
- программный канал;
- таймер.

На их основе была построена методика изучения параллельного программирования (табл. 1)

Реализация этой методики позволила нам достичь запланированного образовательного эффекта.

Таким образом, при изучении робототехники необходимо сочетание элементов структурного и параллельного программирования.

Таблица 1.

Стандартная методика, построенная на элементах структурного программирования	Методика, построенная на элементах параллельного программирования
<p>Введение (основы программирования)</p> <p>1. Линейные конструкции</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постоянный электрический ток • Проводники • Изоляторы • Электрическая цепь <p>2. Ветвление</p> <ul style="list-style-type: none"> • Последовательное и параллельное соединение проводников и элементов цепи <p>3. Циклы</p>	<p>Ведение (основы работы операционной системы)</p> <p>1. Описание процессов</p> <ul style="list-style-type: none"> • Распараллеливание процессов • Синхронные процессы • Асинхронные процессы <p>2. Работа с потоками</p> <ul style="list-style-type: none"> • Управление двигателями <p>3. Блокировки, барьеры, семафоры</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Элементы электрической цепи • Источник тока • Ключ • Ключ, управляемый программ • Двигатель постоянного тока 	<p>4. Проекты</p> <ul style="list-style-type: none"> • Движение по линии • Лабиринт • Кегельбан • Сумо

4. Переменные • Электрическое сопротивление • Резистор • Делитель напряжения • Переменный резистор • Датчики • Фоторезистор	

Список использованной литературы:

1. Нетесова, О. С. Методические особенности реализации элективного курса по робототехнике на базе комплекта Lego Mindstorms NST 2.0 [Текст]/ О. С. Нетесова // Информатика и образование. - 2013. - № 7. - С. 74-76.

2. Камалов, Р. Р. Использование элементов параллельного программирования для реализации методической системы дополнительного образования в области информатики [Текст] / Р. Р. Камалов, К. А. Касаткин // Информатика и образование. - 2014. - № 8. - С. 65-67.

3. «Новые информационные технологии для образования». Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании. Издательство «Москва». 2000 г.

4. Комплект методических материалов «Перворобот». Институт новых технологий.

5. Чехлова А. В., Якушкин П. А. «Конструкторы LEGO DAKTA. в курсе информационных технологий. Введение в робототехнику». - М.: ИНТ, 2001 г.

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАУЧНОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ

*Баудиярова Э.Н. старший преподаватель,
магистр экономики*

Скок Е.А. старший преподаватель

Игра является древнейшим педагогическим средством обучения и воспитания и в настоящее время переживает период своеобразного бума. С одной стороны, это вызвано развитием педагогической теории и практики, распространением проблемного обучения, а с другой - обусловлено социальными и экономическими потребностями формирования разносторонне развитой личности. Поэтому игровые технологии так и остаются «инновационными» в системе современного образования.

В настоящее время работодатели одним из недостатков традиционного обучения будущих специалистов в вузе, выделяют слабую практическую ориентированность полученных знаний выпускников. Для решения этой проблемы преподаватели стремятся разрабатывать и использовать в своей методике новые механизмы и технологии, которые будут служить «спасательным кругом» между теорией и практикой, полученным выпускником во время обучения и непосредственной их профессиональной деятельностью. [1]

Игровая технология, являясь развлечением и отдыхом, способна перерасти в обучение, в творчество, в терапию, в модель типа человеческих отношений и проявлений в труде и воспитании. Сущность игровой формы обучения составляет взаимосвязь имитационного моделирования и ролевого поведения всех участников игры в процессе решения ими типовых профессиональных и учебных задач различного уровня проблематики. [3]

Игровой метод - это исполнение роли по определенным правилам со своими правами и обязанностями участников. Где особое значение отводится выделенной на занятии проблеме: она обуславливает воспитательную и обучающую ценность той или иной конкретной игры, а также выступает источником развития и создания новых проблемных ситуаций уже внутри игрового поля и нахождения выхода из этой ситуации.[1]

Наибольший вклад в научное понимание и толкование феномена игры внесли такие западные философы и психологи, как Э. Берн, Р.

Винклер, Г-Х. Гадамер. Педагогику игры, место игры в педагогическом процессе, строение игровой деятельности руководство игрой разрабатывали Н.А. Аникеева, Н.Н. Богомолова, В.Д.Пономарев, С.А. Смирнов, С.А. Шмаков, М.М.Бирштейн, В.Н.Буркови другие. Изучив их труды можно выделить спектр целевых ориентации:

- Дидактические: расширение кругозора, познавательная деятельность; применение знаний, умений, навыков в практической деятельности; формирование определенных умений и навыков, необходимых в практической деятельности.

- Воспитывающие: воспитание самостоятельности, воли; формирование определенных подходов, позиций, нравственных; воспитание сотрудничества, коллективизма, общительности, коммуникативности.

- Развивающие: развитие внимания, памяти, речи, мышления, умений сравнивать, сопоставлять, находить аналогии, воображения, фантазии, творческих способностей, учебной деятельности.

- Социализирующие: приобщение к нормам и ценностям общества; адаптация к условиям среды; стрессовый контроль, саморегуляция; обучение общению; психотерапия. [3]

Следовательно, деловая игра раскрывает личностный потенциал обучающегося: каждый участник может реализовывать собственные возможности как самостоятельно, так и в групповой деятельности с другими участниками. Погружаясь в образ специалиста, роль которого будут играть, студенты становятся участниками не только профессиональных ситуаций, они ставят и решают задачи самоуправления, ищут пути и средства оптимизации профессионального общения, находят свои ошибки и находят пути по их устранению. [2]

В ходе подготовки игры преподаватель распределяет роли между студентами, согласно их способностей, знаний и умений, рекомендует участникам мыслить за своего персонажа, продумать каждый этап игры так, как продумал бы его персонаж. В результате студенты учатся преодолевать трудности вербального (словесного) и невербального (языка жестов) характера.

На факультете «Истории, экономики и права» ЗКГУ им. М.Утемисова имеются сценарии деловых игр, которые проводятся в учебных лабораториях. Так, например, по дисциплине «Банковское

дело» проводятся занятия в Учебной лаборатории «Виртуальный банк», где установлены специальные программы, в «Кассе» имеются аппарат для счёта денег, детектор валют, наличность (игровая) доллары США, Евро, российские рубли, казахстанские тенге, пластиковые карточки и прочее. Студенты, играющие за банковских работников, приходят по дресс-коду банка, имеются одинаковые галстуки и бейджик с указанием специалиста отдела. По дисциплине «Налоги и налогообложение» предусмотрено так же много деловых игр, в том числе с привлечением студентов не только специальности «Финансы», но и студентов специальности «Учёт и аудит», «Юриспруденция», а также специалистов с Департамента Государственных доходов по Западно-Казахстанской области. К примеру, игра «Экономический суд» в учебном зале Суда. В экономическом суде рассматривается дело о неуплате налогов пивоваренного завода. В течение 5 лет руководство завода не уплачивало налоги, ссылаясь на убыточность. Подбор персонажей, в отдельных случаях, согласование характеристик персонажа с навыками и склонностями реальных людей - будущих игроков. В данном случае все, кто участвует в игре погружаются в свою будущую профессию, а привлечённые действующие специалисты наблюдают за ходом игры, указывают на ошибки, приводят примеры из действующей практики, совершенствуя тем самым учебный процесс. Перед проведением некоторых игр, проводятся экскурсии по теме той или иной дисциплины. Студенты посещают филиал Национального Банка РК, его музей, Филиалы коммерческих банков (Народный банк Казахстана, Сбербанк, Банкцентредит и др.), Департамент государственных доходов (налоговое управление, таможенное управление). На данных экскурсиях студенты знакомятся с работой будущей профессии изнутри, что потом имеет так же свой положительный эффект при проведении деловых игр.

Критериями эффективности реализации игровой технологии являются:

- закрепление и углубление знаний по изучаемой дисциплине;
- выработка навыков в подготовке необходимых документов по заданиям, обозначенным в игре;
- получению опыта публичного выступления; . высокая творческая активность;
- стимулирование побудительных мотивов к освоению предмета и будущей специальности;

• раскрытие личностного потенциала; развитие чувства взаимопомощи, умения работать в команде. [1]

После проведения деловой игры обязательна рефлексия студента: было интересно, было трудно, теперь могу, мне захотелось и т.д.

Таким образом, игра эмоциональна по своей природе и опыту способна даже самую «сухую» информацию оживить, сделать яркой и запоминающейся. В игре возможно вовлечение каждого в активную работу, эта форма занятия противостоит пассивному слушанию и чтению. В процессе игры интеллектуально пассивный студент свободно выполнит такой объём работы, какой ему совершенно недоступен в обычной учебной ситуации. И что не мало важно, вырабатывается устойчивость к стрессовым ситуациям при прохождении производственной, преддипломной практик, а также при дальнейшем приёме на работу.

Список использованной литературы:

1. «Деловая игра в процессе образования»/ Аккредитация в образовании // Информационно-аналитический журнал.

2. Егорова В.Ю. «Деловая игра в профессиональном образовании»/ Альманах педагога // С-П, 2016 г.

3. Михайленко Т.М. «Игровые технологии как вид педагогических технологий» / Международная заочная научная конференция/ «Педагогика: традиции и инновации» // Челябинск 2011.

DIFFERENT METHODS TO IMPROVE SPEAKING SKILLS OF STUDENTS

Gabdesheva A.E.

*West Kazakhstan state university
named after M. Utemissov*

Students often think that the ability to speak a language is the product of language learning, but speaking is also a crucial part of the language learning process. Effective instructors teach students speaking strategies ~ using minimal responses, recognizing scripts, and using language to talk about language ~ that they can use to help themselves expand their knowledge of the language and their confidence in using it. Speaking is found on the tree as one of the branches; it is labeled oral production and is one of the skills students are to learn in their language development. The ability to converse is highly valued by students, but teachers often I find it a skill that is hard to develop. Students often feel a great deal of anxiety around speaking. In this section we will discuss the importance of developing excellent oral skills and how I teachers can go about promoting this development.

The goal of language is communication and the aim of speaking in a language context is to promote communicative efficiency; teachers want students to actually be able to use the language as correctly as possible and with a purpose. Students often value speaking more than the other skills of reading, writing and listening so motivation is not always as big of an issue, but what often happens is students feel more anxiety related to their oral production. As speaking is interrelated with the other skills, its development results in the development of the others. One of the primary benefits of increased communicative competency is the resulting job, education and travel opportunities; it is always an asset to be able to communicate with other people.

In planning speaking activities, teachers need to decide whether students need high structure (for example drills and controlled practice) for practice in learning or Getting It or low structure (for example role plays, simulations) for Using It. Questions to consider in relation to speaking include the following:

Is it necessary to review the language to be used in a task?

Will the learners work in pairs or small groups?

How will learners be monitored as they complete task?

How will teachers provide feedback to students?

When developing activities, lessons or tasks around speaking, teachers should also be aware of the 3 areas of knowledge that speaking encompasses. Each area should receive attention, though not necessarily all at once. It is advisable to inform the students of these areas, so they are aware of the purpose of the activities.

Mechanics: This area involves the different pieces that make up speaking including pronunciation, vocab, grammar and word order.

Functions: This area describes the uses of speaking whether for transaction or interaction, and when precise understanding is or is not required.

Social/Cultural rules and norms: This area involves the more subtle cultural value inherent in the language's culture, such as turn taking, social norms, roles of participants, etiquette and social register etc.

When creating activities that focus on student speaking, teachers can create activities relative to different types output and their purposes: Structured output focuses on using a correct form, usually something specific that has been worked on in class. Communicative output focuses less on form and more on the completion of a task that includes using specific language. The purpose is for the students to get their meaning across; accuracy not as big of a consideration.

When assisting students in the development of their oral skills, there are some tips and techniques that teachers can use to minimize students' anxiety and to make the development as efficient and practical as possible. This way, students will learn more and have increased motivation to continue this skill development:

- Create authentic practice activities that as similar to real-life as possible;

- Create different contexts in which students can practice in order to broaden their vocabulary and experiential horizons;

- Provide scaffolding and support for each context; this means making sure students are aware of the appropriate vocabulary and what social or cultural norms are appropriate;

- Don't focus solely on errors; correct as much as each student can handle, more advanced students can often handle more correction, but avoid excessive correction if it will promote anxiety;

- Be aware of Higgs, what students at different levels can focus on;

- Give students options to use when responding to questions and teach them those options; allow them to use minimal responses if it reduces

anxiety but make sure all students are aware of the possibilities. This allows for differentiation, as students can use the level of response that they feel comfortable with;

- Develop routines involving certain scripts (ie greetings, compliments, asking certain questions) so students become comfortable and familiar with those scripts;

- Use gestures to help get meaning across and encourage students to do the same; emphasize that what is important is the meaning;

- Make it fun!

In order to develop speaking skills I would like to offer the following model:

- First step: Learning vocabulary. Before starting to talk the, it is essential to learn and to know new words. Here we do not just be familiar with words, we also have to learn them effectively through memorizing.

- Second step: Communicative Output Activities. After repeating all new words, we can move on using vocabulary in communication. Here, the role of discussion and making up dialogues is very important.

First step. Learning vocabulary.

Theory. Vocabulary knowledge is often viewed as a critical tool for second language learners because a limited vocabulary in a second language impedes successful communication. Underscoring the importance of vocabulary acquisition, Schmitt (2000) emphasizes that "lexical knowledge is central to communicative competence and to the acquisition of a second language" p. 55) Nation (2001) further describes the relationship between vocabulary knowledge and language use as complementary: knowledge of vocabulary enables language use and, conversely, language use leads to an increase in vocabulary knowledge. The importance of vocabulary is demonstrated daily in and out the school. In classroom, the achieving students possess the most sufficient vocabulary. Researchers such as Laufer and Nation (1999), Maximo (2000), Read (2000), Gu (2003), Marion (2008) and Nation (2011) and others have realised that the acquisition of vocabulary is essential for successful second language use and plays an important role in the formation of complete spoken and written texts. In English as a second language (ESL) and English as a foreign language (EFL) learning vocabulary items plays a vital role in all language skills (i.e. listening, speaking, reading, and writing (Nation,2011).Rivers and Nunan (1991), furthermore, argue that the acquisition of an adequate vocabulary is essential for successful second language use because without an extensive vocabulary, we will be unable

to use the structures and functions we may have learned for comprehensible communication. Research has shown that second language readers rely heavily on vocabulary knowledge and the lack of that knowledge is the main and the largest obstacle for L2 readers to overcome (Huckin,1995). In production, when we have a meaning or concept that we wish to express, we need to have a store of words from which we can select to express this meaning or concept. "When students travel, they don't carry grammar books, they carry dictionaries" (Krashen, as cited in Lewis, 1993, p25) Many researchers argue that vocabulary is one of the most important-if not the most important- components in learning a foreign language, and foreign language curricula must reflect this. Wilkins (1972) states that: "There is not much value in being able to produce grammatical sentences if one has not got the vocabulary that is needed to convey what one wishes to say ... While without grammar very little can be conveyed, without vocabulary nothing can be conveyed" p97). Other International Journal of Teaching and Education Vol. Ill, No. 3 / 2015 22 scholars such as Richards (1980) and Krashen (1989), as cited in Maximo (2000)state many reasons for devoting attention to vocabulary. "First, a large vocabulary is of course essential for mastery of a language.

Second language acquirers know this; they carry dictionaries with them, not grammar books, and regularly report that the lack of vocabulary is a major problem". On the other hand, vocabulary has been acknowledged as L2 learners' greatest single source of problems (Meara, 1980). This remark may possibly reflect that the openness of a vocabulary system is perceived to be a cause of difficulty by learners. Another possible reason is that, unlike syntax and phonology, vocabulary does not have rules the learners may follow to acquire and develop their knowledge. In other words, it is not clear in L2 vocabulary learning what rules apply or which vocabulary items should be learned first. Oxford (1990)also claims that vocabulary is "by far the most sizeable and unmanageable component in the learning of any language, whether a foreign or one's mother tongue, because of tens of thousands of different meanings" Despite these difficulties that language learners face in L2 vocabulary, they still have to deal with it in their examinations as "vocabulary has traditionally been one of the language components measured in language tests" (Schmitt, 1999, 189).

Furthermore, many learners see second language acquisition (SLA) as essentially a matter of learning vocabulary and therefore they spend a great deal of time on memorising lists of L2 words and rely on their

bilingual dictionary as a basic communicative resource. As a result, language teachers and applied linguists now generally recognise the importance of vocabulary learning and are exploring ways of promoting it more effectively. Some of this research takes the form of investigation of strategies learners use specifically for vocabulary (VLS), which is our focus of attention.

For example, I chose the topic Ait tickets in order to demonstrate the theory above. So, students have to know these words and repeat them to learn by heart.

Baggage allowance - the weight of the luggage the airline allows the traveller to check-in. Economy ticket holders are usually allowed 20kg whilst business and first class passengers able to take between 30-40kg depending on the airline. Hand luggage is fairly standard between the airlines: one piece per passenger and up to 8kg in weight though the dimensions of baggage that is allowed can vary between carriers.

Base fare/rate - the basic price of ticket before taxes and other surcharges are added (these are usually a substantial amount particularly on longer flights).

Blackout periods - specific days or periods of time when special rates are not available due to high demand for flights.

Boarding pass - a card given to the passenger after check-in which allocates a seat number or indicates a boarding pattern. The stub of the card should be retained after going through the boarding gate to show to the flight crew once reaching the aircraft.

Discounted tickets - by shopping around you will often be able to find agents selling cheaper tickets than advertised by the airlines but usually you will be subject to various restrictions. Airlines also have promotions or special offers so it pays to keep an eye on who is offering what.

Excess baggage - checked-in luggage which exceeds the weight of the **Baggage allowance**. If you are only just over then you might be lucky but be warned that payments on excess weight can be very expensive.

Illegal connection - flights that are booked where the time between landing and taking off on the next flight does not adhere to the legal minimum requirements.

No-shows - the term relating to passengers who either arrive late or do not arrive at all to travel on their booked flight.

Short-haul flight - one that is brief in terms of distance travelled and time in the air. eg. UK to

European destinations. This is the chosen market of most of the low-cost carriers - at least for the moment.

Split ticketing - when you travel using two single tickets instead of a return in order to obtain a lower fare.

Standby - this is if a passenger holds a ticket that does not automatically guarantee a reserved seat means instead that they are waiting for availability.

Ticket issuance - purchasing tickets that have previously been reserved.

Second Step. Communicative Output Activities.

Communicative output activities allow students to practice using all of the language they know in situations that resemble real settings. In these activities, students must work together to develop a plan, resolve a problem, or complete a task. The most common types of communicative output activity are *role plays* and *discussions*. In role plays, students are assigned roles and put into situations that they may eventually encounter outside the classroom. Because role plays imitate life, the range of language functions that may be used expands considerably. Also, the role relationships among the students as they play their parts call for them to practice and develop their sociolinguistic competence. They have to use language that is appropriate to the situation and to the characters. Students usually find role playing enjoyable, but students who lack self-confidence or have lower proficiency levels may find them intimidating at first.

Discussions, like role plays, succeed when the instructor prepares students first, and then gets out of the way. To succeed with discussions:

- Prepare the students: Give them input (both topical information and language forms) so that they will have something to say and the language with which to say it.

- Offer choices: Let students suggest the topic for discussion or choose from several options. Discussion does not always have to be about serious issues. Students are likely to be more motivated to participate if the topic is television programs, plans for a vacation, or news about mutual friends. Weighty topics like how to combat pollution are not as engaging and place heavy demands on students' linguistic competence.

- Set a goal or outcome: This can be a group product, such as a letter to the editor, or individual reports on the views of others in the group.

- Use small groups instead of whole-class discussion: Large groups can make participation difficult.

-Keep it short: Give students a defined period of time, not more than 8-10 minutes, for discussion. Allow them to stop sooner if they run out of things to say.

-Allow students to participate in their own way: Not every student will feel comfortable talking about every topic. Do not expect all of them to contribute equally to the conversation. -Do topical follow-up: Have students report to the class on the results of their discussion. -Do linguistic follow-up: After the discussion is over, give feedback on grammar or pronunciation problems you have heard. This can wait until another class period when you plan to review pronunciation or grammar anyway.

Through well-prepared communicative output activities such as role plays and discussions, you can encourage students to experiment and innovate with the language, and create a supportive atmosphere that allows them to make mistakes without fear of embarrassment. This will contribute to their self-confidence as speakers and to their motivation to learn more.

Practice. In order to improve speaking skills, following activities can be used:

16 Question Strips
AIRPORTS and AIR TRAVEL

- Do you like to travel by air? Why? / Why not?
- When was the last time you travelled by air?
- Which is better: a window seat or an aisle seat? Why?
- Do you think air travel is safe? Why? / Why not?
- Would you like to be a pilot? Why? / Why not?
- Would you like to be a flight attendant? Why? / Why not?
- What do you hate most about flying? Why?
- What do you like most about flying? Why?
- Compare business class and economy class.
- Which is better: travelling by plane or by train? Why?
- Talk about an interesting experience you had on a plane.
- How are airplanes today different from 60 years ago?
- How will planes be different in another 100 years?
- When was the first airplane invented? Who invented it?
- Talk about the first time you travelled by air.
- Where would you like to fly to next?

NAME: _____ DATE: _____

Find Someone Who ...

Do you hate to travel by air?

AIRPORTS and AIR TRAVEL

	CLASSMATE'S NAME	Who...? What...? Where...?	ADDITIONAL INFORMATION	When...? Why...? How...?
... hates to travel by air.				
... travelled by air last year.				
... wants to be a pilot.				
... lives close to an airport.				
... was at an airport last week.				
... is a flight attendant.				
... is afraid to travel by air.				

Do you ...?
Yes, I do.
No, I don't.

Did you ...?
Yes, I did.
No, I didn't.

Are you ...?
Yes, I am.
No, I'm not.

Were you ...?
Yes, I was.
No, I wasn't.

Reference

1. Krupnov V.N. (2010). *English in Action*. Izdatelstvo Astrel.
2. Mofareh A. (2015). *The importance of vocabulary in language learning and how to be taught*. *International Journal of Teaching and Education*, Vol. 1(3), pp. 21-34., 10.20472/TE.2015.3.3.002
3. Accessed on 10.04.2017. <http://www.nclrc.org/essentials/speaking/goalsspeak.htm>
4. Accessed on 10.04.2017. <http://www.nclrc.org/essentials/speaking/spindex.htm>
5. *Airplane classroom exercises*.
6. Accessed on 10.04.2017. <http://www.allthingstotopics.com/airports-and-air-travel.html>

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие.....	3
Дарбаева Т.Е., Кайсағалиева Г.С., Альжанова Б.С., Джангазиева Б.Ж., Сарсенова А.Н. Гербарий Западно-Казахстанского государственного университета и его роль в изучении биологического разнообразия.....	4
Муханғалиева Ж.К. Бірлескен топтық жұмыстардың интербелсенді оқудағы тиімділігі.....	7
Қажымұратова Ж.С., Уалиахметова Ж.Н. Экологиялық білім беру және дүниетану сабағында практикалық бағытталған оқытудың аспектілері.....	12
Умирзакова Л.К., Жардемова А.Б. Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша критериалды бағалаудың жолдары.....	16
Ихласова Ж.М. Жобалап оқыту әдістемесін пайдалану.....	21
Маннапова Т.М. Сандық педагогика.....	24
Сисенбаева Р.Ж. Тұрақты тіркестер мен мақал-мәтелдерді оқытудың жаңа әдіс- тәсілдері (« <i>XXI ғасыр көшбасшысы</i> » зияткерлік ойыны түрінде).....	28
Қуспанова А.Ж. Құқықтық пәндерді оқытудағы интерактивті әдістер.....	32
Джамбулова Ж.М. Ағылшын тіліндегі математика пәндерінде танымдылық көзқарас тұрғысынан түпнұсқалық оқу материалдарын кеңінен қолдану.....	35

Калиева А.Т.	
Өзге тілді дәрісханада қазақ халқының салт-дәстүрлерін оқыту (жобалау технологиясы).....	38
Катчекова Ш.Е.	
Көркем тоқыма пәнінен студенттерді қазіргі заманауи әдістерге үйрету жолдары.....	42
Сейфуллина Б.С.	
Методика проведения лабораторных работ по химии с использованием инновационных технологий.....	44
Науанова К.М., Гайсина М.Б.	
Формирование профессиональной рефлексии у студентов вуза.....	46
Науанова К.М., Есеева Г.Н.	
Интеллектуальные игры как фактор развития креативного мышления студентов.....	59
Жулягина Г.В.	
Применение интерактивных средств в преподавании истории искусств.....	66
Егзалиева А.Б.	
Проведение практико-ориентированных занятий по дисциплине «экономика предприятий».....	69
Мизанова И.В.	
Методика решения расчетных задач по химии.....	74
Абуова Р.С.	
Использование интерактивных форм обучения в подготовке специалистов-организаторов культурно-досуговой работы.....	77
Бекчурина А.Т.	
Методика преподавания робототехники.....	81

Баудиярова Э.Н.,Скок Е.А.

Игровые технологии как инструмент развития научного мышления у студентов.....86

Gabdesheva A.E.

Different methods to improve speaking skills of students.....90

Мазмұны/ Содержание.....98

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮЗДІК ТӘЖІРИБЕ МЕКТЕБІ

(материалдардың жинағы)

***

ШКОЛА ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА

(сборник материалов)

Жауапты редактор:	Кужалиева Р.Р.
Компьютерде беттеген және дизайн:	Панова Е.Е.
Техникалық редакторлар:	Есимғалиева Ж.З. Кубегенова Г.К. Сахметова С.К.

*Авторлардың түпнұсқасынан басылып шыққан
Сверстано и отпечатано с оригиналов авторов*

Көлемі 6,3 п.л., Таралымы 50 дана. Тапсырыс № 64. Офсет қағазы.

М. Өтемісов атындағы БҚМУ редакциялық баспа орталығы,
090000, Орал қаласы, Достық д., 162.